בעזהשי"ת

קונטרס

טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם

ע"ד הסלולה של

רביה"ק **מוהר"ן מברסלב** זי"ע

מאת הרה"ח ר' **לוי יצחק בענדער** ז"ל

מתובל בסיפורי עובדות
מאנ"ש מדורות הקודמים

קונטרס

קס"ג

יו"ל: כ"ב אלול ה'תשפ"ו לפ"ק

מכון
טעם זקנים
שיחותיו של
רבי לוי יצחק בנדר ז"ל

תוכן השיעור

אוהֵב או אויֵב?

בהכרח שיהיה שלא כסדר

אים געהייסן געבן עסן

עיקר התשובה

שיסן פיילן

דאס איז היינט דער וועג

דער בריוו צום "תולדות"

איינמאל אַן אמת'ער ישוב הדעת

די רוסישע חסידים

ער דארף נישט קיין גילוי אליהו

הארעווען זעכציג יאר אויף שפלות

'קטן וגדול שם הוא'

דער פערד האט נישט מורא

אמת'ע שמחה

'ושמור צאתנו ובואנו'

'יזכור לו יום המיתה'

'אבדו עשתונותיו'

החסידים ממדינת קיר"ה

נישט געוואלט טראכטן
וועגן די קינדער

ענין של מסירת נפש
אי אפשר לצוות

ווי איז מען דאס זוכה צו זעהן?

הערות והארות מתקבלות
בחפץ לב, נא להתקשר אל:
יוסף מענדל האָס
מאנסי ארה"ב
1-845-200-0443
(ארה"ק: 3456-257-072)

©
כל הזכויות שמורות

לקבלת הקונטרס וכן
ההקלטה (MP3) של השיעור,
יש לפנות דרך האיימייל:
Rlyb148@Gmail.Com

כדי ליטול חלק בהוצאות
העתקת הטייפס ולהדפיסם,
וכמו־כן כדי לקבל את
הקונטרסים דרך הדואר (בכל
שבועיים) במחיר חודשי של $30
יש להתקשר:
(+1) 845-323-9216

ניתן להאזין לכל השיחות שי"ל על־ידינו:
בקו 'מערכת ברסלב'
ארה''ק: 02.560.7387
ארה''ב: 646.585.2985
ענגלאנד: 0330.390.0487
בעלגיע: 03.808.1775
לשמיעת השיעור
המצו"ב יש להקיש:
#2.1.2.1.1 ואח"כ #163

שיחת חיזוק

פרשת כי תצא שנת תשל"ו

אוהֵב או אויֵב?

תורה פ"ב (תניינא). "כי תצא למלחמה"[א]. "עם שטייט: "אָחוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי"; דאס איז 'כסדר' און 'שלא כסדר'. 'קֶדֶם' איז 'כסדר', בחינת אלף־בית כסדר, און 'אחור' איז תשר"ק, 'שלא כסדר', די אלף־בית גייט אויף צוריק, ת' ש' ר' ק'".

באלד אנהויב די בריאה האט דער אויבערשטער באשאפן א 'כסדר' און א 'שלא כסדר', ער האט באשאפן 'אדם וחוה'. 'אדם' איז 'כסדר', די אותיות גייען כסדר, און 'חוה' איז 'שלא כסדר', די אותיות גייען אויף צוריק.

וואם הייסט 'כסדר' און וואם הייסט 'שלא כסדר'? עס איז פארהאן אמאל וואם דער מענטש מיינט אז עס איז 'כסדר' - און דאס איז גאר דער 'שלא כסדר'; דארף מען (זיך מאכן א חשבון), וועלכעם הייסט אז עס גייט מיר 'כסדר', און וועלכעם הייסט 'שלא כסדר'.

מען בעט דעם אויבערשטן דארטן: "וְהָסֵר מֵעָלֵינוּ אוֹיֵב". וער איז דער 'אויֵב' וואם מיר בעטן? וער איז דער 'אויֵב' - וער איז אונזער 'שונא'? וואספארא שונא האבן מיר? וער יאגט אונז?

דער רבי ברענגט דארטן[ב] דעם זוהר[ג]: אין יעדן טאג איז דא א 'טוב', "לית יומא דלית ביה טוב", נאר עס איז דא א 'גדר מלבר' וואם לאזט נישט אריינגיין דעם מענטש

[א] וזל"ש בתחילתו: "כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה" וְכוּ' (דְּבָרִים כ"א). כְּתִיב: "אָחוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי" (תְּהִלִּים קל"ט) זֶה בְּחִינַת כְּסֵדֶר וְשֶׁלֹּא כְּסֵדֶר. 'קֶדֶם' הוּא בְּחִינַת כְּסֵדֶר, בְּחִינַת אָלֶף בֵּית כְּסֵדֶר, וְאָחוֹר הוּא בְּחִינַת תַּשְׁרַ"ק שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר. וְזֶה בְּחִינַת אָדָם וְחַוָּה, כְּסֵדֶר וְשֶׁלֹּא כְּסֵדֶר.

[ב] ליקוטי מוהר"ן סי' פ"ד.

[ג] פר' נשא דף קכב ע"ב.

אין דעם ׳טוב׳ פון דעם טאג. דער זוהר זאגט: ׳נחשים ועקרבים׳ נעמען ארום און לאזן נישט אריין דעם מענטשן ער זאל אריינגיין אין דעם ׳טוב׳, דאס איז דער ׳גדר׳.

וואספארא ׳נחשים ועקרבים׳ איז דא? וואו איז דא ׳נחשים ועקרבים׳? נאר די ׳נחשים ועקרבים׳ הייסן די תאוות רעות, זיי רופט דער זוהר אָן ׳נחשים ועקרבים׳. ביי דעם מענטש איז עס גאר גוטע זאכענישן, לעבעדיג, א גוטן טאג, עסן, טרינקען, וואס מען וויל טוהט מען - אט דאס איז דער ׳אויב׳, דאס איז דער פיינט אונזערער, דאס איז דער ׳שלא כסדר׳, דאס איז די ׳נחשים ועקרבים׳ וואס לאזן נישט אריינגיין א איד אין דעם ׳טוב׳ פון דעם טאג.

׳ליל יומא דלית ביה טוב׳. ביי בריאת העולם שטייט ביי יעדער טאג: [**"וירא אלקים כי טוב"**]; אין יעדן טאג איז דא עפעס א ׳טוב׳ אין דעם טאג; אז איך זאל נאר האבן דעם ׳טוב׳, וואלט מיר ליכטיג געווען דאס דאוונען, דאס לערנען, עס וואלט מיר געשיינט; נאר עס איז דא א ׳גדר׳ וואס ער לאזט נישט אריינגיין אין דעם ׳טוב׳.

איז וואס האב איך פון דעם ׳טוב׳? דעם אויבערשטער האט באשאפן דעם ׳טוב׳ און עס איז דא א ׳גדר׳ וואס ער לאזט מיך נישט אריינגיין אין דעם ׳טוב׳ - איז וואס האב איך פון דעם ׳טוב׳? עס איז נישט קיין גדר - א פראסטער גדר, עס איז א גדר וואס איז מלובש אין תאוות, אין מתיקות, אין הנאה, אין תענוגים, אים רופן די צדיקים אָן ׳נחשים ועקרבים׳, אזוי ווי א נחש, ער בייסט מיר; אט דאס איז דער אויֵב וואס מען בעט דעם אויבערשטן, ׳טוה אפ דעם אויֵב׳.

ער איז זיך גאר מלביש ווי דער בעסטער גוטער פריינד מיינער - ׳פארוואס דארפסטו זיך מוטשען?׳ ׳דארפסט נישט איבערהאקן דעם שלאף׳ - דאס איז דער ׳אויֵב׳, דאס איז דער שונא מיינער וואס מען בעט דעם אויבערשטן "והסר מעלינו אויב", און דאס איז דער ׳שלא כסדר׳.

דאס איז כסדר אין לעבן; אזוי ווי עס איז דא א ׳סדר׳ - א טאג מיט א נאכט, אזוי איז דא א ׳כסדר׳ און א ׳שלא כסדר׳[ד]; דער אויבערשטער האט באלד באשאפן ביים אנהויב בריאה א ׳כסדר׳ מיט א ׳שלא כסדר׳.

[ד] עיין ליקוטי הלכות הל׳ נטילת ידים שחרית ה"ג אות ב׳: שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר הוּא בְּחִינַת חֶשְׁכַּת לַיְלָה. כְּמוֹ הָאָדָם הַהוֹלֵךְ בַּחשֶׁךְ שֶׁאָז הוֹלֵךְ שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לְכַוֵּן הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר. וְאָז יוּכַל לְהִכָּשֵׁל בְּאֶבֶן

באלד וועז דער אויבערשטער האט באשאפן דעם מענטשן, שטייט ביי אים[ה] "וַיִּיצֶר" מיט צוויי יודי"ן, ביי די אנדערע שטייט נישט, נאר ביים מענטשן שטייט מיט צוויי יודי"ן. זאגט דער מדרש[ו]: 'יצירה לטב ויצירה לביש'. פון אנהויב אָן איז שוין דא א 'יצירה לטב' און א 'יצירה לביש'. און זיי זענען אזוי גלייך.

דער אויבערשטער זאגט, 'ווי אזוי דו ווילסט קענסטו גיין', 'וואו דו ווילסט קענסטו גיין', מען שטערט דיר גארנישט, דו ווערסט גארנישט ערגער (כלפי חוץ), דו קענסט זיין א רבי, א צדיק. עס וועט זיין א זמן וואס עס וועט זיין א חשבון, אבער דערווייל דא - קיינער טשעפעט דיך נישט.

דאס בעט מען דעם אויבערשטן, 'טוה נאר אפ דעם 'אויב'', דעם פיינט, דעם שונא, וואס ער לאזט מיך נישט אריינגיין אין דעם 'טוב' אריין פון דעם טאג, ער לאזט מיך נישט צוגיין צו קיין שום גוטסקייט, צו קיין שום 'טוב'. 'טוב' איז דער צדיק, "אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב"[ז], און 'טוב' איז די תורה, די תורה וועט אויך אנגערופן 'טוב'[ח]. איז דא א שונא וואס ער לאזט נישט.

מיט וואס לאזט ער נישט? ער איז נישט א שונא וואס הרג'עט און שלאגט - ניין, פארקערט, דער שונא שלאגט נישט און הרג'עט נישט - 'אלע תענוגים גיב איך דיר', אבער די תענוגים וואס ער גיט, דאס לאזט נישט צוגיין צו דעם 'טוב' פון דעם טאג.

צדיקים האבן דאס געוואוסט - אז דאס איז דער שונא, האבן זיי זיך געהיט, ממעט געווען און ממעט געווען.

פריער - פאר דעם רבי'ן - איז דער וועג געווען 'תעניתים וסיגופים', דאס איז געווען דער וועג ווי אזוי מען האט אוועקגעטריבן דעם יצר־הרע, מען האט געפאסט, מען

וְכַיּוֹצֵא, אֲבָל בְּאוֹר יוֹם אָז רוֹאֶה הַדֶּרֶךְ וְהוֹלֵךְ כְּסֵדֶר. נִמְצָא, שֶׁיּוֹם וְלַיְלָה הֵם בְּחִינַת כְּסֵדֶר וְשֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, בְּחִינַת אָדָם וְחַוָּה וְכוּ'.

ה בראשית ב, ז.

ו בראשית רבה יד, ד.

ז עיין גמ' יומא דף ל"ח ע"ב: ואמר רבי אלעזר, אפילו בשביל צדיק אחד עולם נברא, שנאמר 'וירא אלקים את האור כי טוב', ואין טוב אלא צדיק, שנאמר 'אמרו צדיק כי טוב'.

ח גמ' ברכות דף ה' ע"א.

האט זיך מסגף געווען מיט עינויים קשים. אבער דער רבי זאגט - ׳ניין, וואס מען האט אמאל געקענט פועל׳ן מיט תעניתים וסיגופים קען מען היינט פועל׳ן מיט תפילות און התבודדות!׳[ט].

אז דער צדיק גיט ארויס א נייע זאך, איז אזוי ווי מען האט געקענט פריער פועל׳ן מיט דער זאך, קען מען איצטער האבן מיט די רפואות.

אט דאס איז דער ׳טוב׳ אונזערער, דאס איז אונזערע רפואות, דאס איז אונזער געווער, תפילות מיט תפילות, דאס איז די עצות פונעם צדיק.

א מענטש קען אפלעבן א לעבן, און אים דאכט זיך אז עס איז ׳כסדר׳ - און עס איז גאר ׳שלא כסדר׳.

בהכרח שיהיה שלא כסדר

דער רבי זאגט, "אדם וחוה"; ׳אדם׳ איז ׳כסדר׳, און ׳חוה׳ - ׳שלא כסדר׳. לכאורה, פארוואס האט דער אויבערשטער אינגאנצן געדארפט באשאפן חוה׳ן? זאל בעסער זיין א ׳כסדר׳ אליין!? נאר עס דארף זיין א ׳כסדר׳ און א ׳שלא כסדר׳ - און אז דער מענטש זאל מאכן פון דעם ׳שלא כסדר׳ אז עס זאל ווערן א ׳כסדר׳.

דער רבי ברענגט דא, דער שם הוי"ה במילוי אלפין (יו"ד ה"א וא"ו ה"א) באטרעפט מ"ה. דער שם הוי"ה האט אסאך ׳מילויין׳: במילוי אלפי"ן, במילוי ההי"ן, עס איז דא דער מילוי וואס באטרעפט ס"ג, און עס איז דא דער שם ע"ב, ב"ן. איז במילוי אלפין דאס באטרעפט דער שם ׳מ"ה׳.

[ט] עיין השתפכות הנפש - הנהגות האדמו"ר ז"ל: וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר בְּסוֹף יָמָיו, אִם הָיִיתִי יוֹדֵעַ מִקֹּדֶם בִּימֵי נְעוּרַי כְּמוֹ שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ עַתָּה מַה שֶּׁיְּכוֹלִין לִזְכּוֹת עַל יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת לֹא הָיִיתִי מְאַבֵּד וּמַפְסִיד אֶת גּוּפִי הַיָּקָר כָּל כָּךְ בְּתַעֲנִיתִים וְסִגּוּפִים; עיין גם שיש"ק (חדש) ח"ג אות צ"ה.

[י] וזל"ש בהמשך: הוי"ה בְּמִלּוּי אַלְפִין גִּימַטְרִיָּא מ"ה אָדָם, וְחַוָּה הוּא בְּחִינַת: ׳מַלְכוּת פֶּה וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה קְרִינַן לָהּ׳. וְחַוָּה לְשׁוֹן דִּבּוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים י"ט): "וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְחַוֶּה דָּעַת", הַיְנוּ מַלְכוּת פֶּה. כִּי הַמַּלְכוּת נִקְרָא דִּבּוּר, עַל שֵׁם ׳כִּי אֵין מֶלֶךְ בְּלֹא עָם׳, וְאֵין הָעָם יוֹדְעִים רְצוֹנוֹ אֶלָּא אִם כֵּן כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ מְגַלֶּה מַחֲשַׁבְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ לְתוֹךְ דִּבּוּרוֹ. נִמְצָא שֶׁעִקַּר הַנְהָגוֹת מַלְכוּתוֹ אֵינוֹ אֶלָּא עַל יְדֵי דִּבּוּר, וְזֶה פֵּרוּשׁ: ׳מַלְכוּת פֶּה׳.

דער שם הוי"ה אליין באטרעפט נאר זעקס־און־צוואנציג, נאר מיט דעם מילוי איז עם פינעף־און־פערציג. וויפיל איז דער מילוי? ניינצן; חו"ה באטרעפט ניינצן"[א].

קומט אויס, עם קען גארנישט זיין דער שם הוי"ה במילוי אז עם זאל זיין מ"ה, סיידן עם מוז דארטן זיין 'חוה' אויך.

דער שם הוי"ה אליין באטרעפט נאר זעקס־און־צוואנציג, און מיט דעם מילוי איז דא פינעף־און־פערציג; דער מילוי דאם איז 'חוה'.

פלעגן אונזערע לייט זאגן: אָן 'חוה', אָן דעם 'שלא כסדר', קען גארנישט זיין דער מילוי פון דעם שם הוי"ה. דער מילוי דאם פילט אָן דעם שֵׁם אז עם זאל היסן דער שֵׁם מ"ה; איז דארף דארטן זיין א 'חוה'.

טאקע מלאכים האבן דעם שם הוי"ה אליין (רק בחינת 'כסדר'), דער מילוי איז ביי זיי נישטא, זיי האבן נישט קיין 'חוה', אבער מיר האבן דעם שם הוי"ה במילוי אלפין, דער מילוי איז ניינצן כמנין 'חוה', ממילא ווערט ביי אונז מ"ה.

דער מילוי קען נישט זיין בשום־אופן נאר אז עם זאל זיין 'אדם־וחוה', דעמאלט אז עם וועט זיין אזוי ווי מען דארף, דעמאלט וועט זיין דער שם הוי"ה במילוי אלפין.

ביי דער פגם פונעם עץ־הדעת האט זיך עם אנגעהויבן פון 'חוה', זי האט געגעסן, און זי האט אדם'ען געגעבן ער זאל אויך עסן"[ב].

אין דעם עולם מוז זיין א 'כסדר' און א 'שלא כסדר'. א מענטש קען נישט זאגן - 'רבונו־של־עולם, פארוואס דארף איך דעם 'שלא כסדר'?' - אָן דעם 'שלא כסדר' האסטו נישט וואס צו זוכן אין דעם עולם. אינגאנצן די זאכן וואס דער מענטש מוז

[א] עיין שער ההקדמות (לאריז"ל) דף כח: כט.

[ב] עיין ליקוטי הלכות הל' נטילת ידים שחרית ה"ג אות ה': וְעַל כֵּן עִקַּר הַסָּתַת הַנָּחָשׁ הָיָה מִתְּחִלָּה לְחַוָּה, כִּי חַוָּה הִיא בְּחִינַת שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, שֶׁמִּשָּׁם מִשְׁתַּלְשֵׁל אֶחִיזַת הַקְּלִפּוֹת. וְעִקַּר הַתִּקּוּן הוּא שֶׁיִּתְבַּטֵּל בְּחִינַת שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר לִבְחִינַת כְּסֵדֶר, שֶׁיִּהְיֶה נִכְלָל וְנִתְבַּטֵּל בְּחִינַת חַוָּה לְאָדָם; גם עיין שם הל' מקואות ה"א אות א': וּבִשְׁבִיל זֶה הָלַךְ הַנָּחָשׁ לְחַוָּה תְּחִלָּה, מֵחֲמַת שֶׁחַוָּה הִיא בְּבְחִינַת שֶׁלֹּא כַּסֵּדֶר כַּנַּ"ל, עַל כֵּן הָיָה נֶאֱחַז בָּהּ בְּיוֹתֵר לַהֲסִיתָהּ לַחֲלֹק בְּחִינַת מַלְכוּת שֶׁלֹּא כַּסֵּדֶר לְעַצְמָהּ, דְּהַיְנוּ לְהַפְרִידָהּ מֵה' יִתְבָּרַךְ וְאַחַר כָּךְ הֵסִיתָהּ אֶת הָאָדָם גַּם כֵּן עַד שֶׁאָכַל גַּם כֵּן וְהִפְרִיד עַצְמוֹ מֵה' יִתְבָּרַךְ מִבְּחִינַת כַּסֵּדֶר, וְנָפַל לִבְחִינַת שֶׁלֹּא כַּסֵּדֶר, מֵחֲמַת שֶׁרָצָה לִהְיוֹת כֵּאלֹקִים, לִמְלֹךְ בְּעַצְמוֹ, בְּחִינַת אֲנָא אֶמְלֹךְ, בְּחִינַת וְהָיִיתֶם כֵּאלֹקִים כַּנַּ"ל.

אנקומען דערצו - אכילה שתיה שינה, איז אנטקעגן תורה ותפילה הייסט דאם 'שלא כסדר'.

א מלאך דארף נישט עסן, דארף נישט טרינקען; מיר מוזן אבער האבן דעם 'שלא כסדר'.

נאר וואם דען, דער רבי זאגט ווייטער[ג], אז דער מענטש איז מקשר זיך צום אויבערשטן, וועלכער פון דעם 'שלא כסדר' - 'כסדר'[ד].

דער 'חוה' גייט אריין אין דעם שם הוי"ה, ממילא וועלכ מ"ה; אָן חוה קען גארנישט זיין.

דער שם הוי' במילוי אלפין באטרעפט מ"ה, דאם איז 'אדם', 'אד"ם' באטרעפט דאך אויך 'מ"ה'; וועלכ היסט ער אַן 'אדם'? אז עס איז דארטן דא א ['חוה'].

(כי יש אדם שחושב:) 'ער וויל גארנישט חתונה האבן, פארוואם דארף ער חתונה האבן? פארוואם דארף ער דאם האבן? וואם-וועלכ?' ער וויל זיין א צדיק א קדוש, פליען אין די

[ג] וזל"ש בהמשך: וְזֶה שֶׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁלִּפְעָמִים הוֹלֵךְ לְהָאָדָם שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, **כִּי שְׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים אֵינוֹ אֶלָּא כְּשֶׁהֵם מְיֻחָדִים וּמְקֻשָּׁרִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ**, כִּי הַשְּׁלֵמוּת וְהַמְּלוּי הִיא הַחִיּוּת. כִּי אֵיבָר שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הַחִיּוּת, אֲזַי נִקְרָא חִסָּרוֹן. וְהַחִיּוּת הִיא הַמּוֹחִין וְהַשֵּׂכֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ז): "וְהַחָכְמָה תְּחַיֶּה" וְכוּ', וְהַחָכְמָה הוּא בְּחִינַת מָה כ"ַח מָ"ה, מָ"ה חַיֵּינוּ מַ"ה כֹּחֵנוּ. וּמָ"ה הוּא אָדָם, כִּי לֵית אָדָם בְּלָא אָלָף, הַיְנוּ הוי"ה בְּמִלּוּי אַלְפִין. הַיְנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא חִיּוּת שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (נְחֶמְיָה ט:): "וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם". נִמְצָא זֹאת הַבְּחִינָה מַלְכוּת, חַוָּה, **כְּשֶׁהִיא מְקֻשֶּׁרֶת לָאָדָם, לִבְחִינַת מָ"ה, הַיְנוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲזַי יֵשׁ לָהּ שְׁלֵמוּת.** כִּי הַשֵּׂכֶל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂם בְּהַנְהָגַת מַלְכוּתוֹ, בָּזֶה הוּא מְחַיֶּה אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הַחָכְמָה תְּחַיֶּה". וְזֶהוּ (תְּהִלִּים כ"ד): "לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ", כְּשֶׁהָאָרֶץ, הַיְנוּ בְּחִינַת חַוָּה מַלְכוּת מְקֻשֶּׁרֶת לַה', אֲזַי הוּא בְּמִלּוּאוֹ וּבִשְׁלֵמוּת. וּמִי שֶׁמְּחַלֵּק בְּחִינַת חַוָּה, מַלְכוּת לְעַצְמוֹ, שֶׁאוֹמֵר: אֲנָא אֶמְלֹךְ בָּזֶה הוּא מְחַלֵּק וּמַפְרִיד אוֹתָהּ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲזַי אֵינָהּ בִּשְׁלֵמוּת. כִּי עִקַּר חִיּוּתָהּ מָ"ה, הַיְנוּ הַשֵּׂכֶל.

[ד] עיין ליקוטי הלכות הל' עדות ה"ה אות ח': בְּוַדַּאי גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הוּא בְּחִינַת שֶׁלֹּא כַּסֵּדֶר נֶגֶד חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא בְּחִינַת חָכְמָה כֹּחַ מַה, כִּי בְּוַדַּאי גַּשְׁמִיּוּת הוּא הַהֵפֶךְ, דְּהַיְנוּ בְּחִינַת שֶׁלֹּא כַּסֵּדֶר נֶגֶד בְּחִינַת מַה, אַךְ בֶּאֱמֶת הֵן הֵן גְּבוּרוֹתָיו וְנוֹרְאוֹתָיו שֶׁבָּרָא יֵשׁ מֵאַיִן הַמַּחְלָט וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל לְגַלּוֹת מַלְכוּתוֹ, עַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא, עַל יְדֵי שֶׁהָאָדָם יַאֲמִין בֶּהָאֱמֶת וִיבַטֵּל עַצְמוֹ עִם כָּל הָעוֹלָם הַתָּלוּי בּוֹ בִּבְחִינַת מַה וְיַקְשֵׁר תָּמִיד אֶלְקוּתוֹ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בִּבְחִינַת חֶשְׁבּוֹן מַה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם בְּסוֹף הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יַחֲזִיר בְּחִינַת שֶׁלֹּא כַּסֵּדֶר שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּלַל הָעוֹלָם שֶׁיִּהְיֶה נִכְלָל בִּבְחִינַת כַּסֵּדֶר, שֶׁזֶּה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת וְהַמְּלוּי וְקִיּוּם הָעוֹלָם.

עולמות... וועסטו נישט האבן דעם מילוי פון מ"ה; אויב דער 'חוה' איז נישטא, איז עס נאר זעקס־און־צוואנציג, איז נישטא קיין מ"ה.

אים געהייסן געבן עסן

טאקע אין די פריערדיגע דורות איז געווען תעניתים וסיגופים, זיי האבן געהאלטן אז מען דארף אינגאנצן מבטל זיין דעם 'שלא כסדר', אכילה ושתיה, מען זאל זיך נאר מסגף זיין, נישט שלאפן, עס זאל נאר זיין 'כסדר' אליין.

דער רבי איז מודיע - ניין! ערשטנס, פארדארבן זיי דעם גוף. און ווידער, דאס איז נאכנישט קיין תשובה אויך; א מענטש אז ער פאסט, ער עסט נישט, ער טרינקט נישט, אבער די תשובה אליין איז נאך נישטא.

ער פארדארבט דעם גוף, ער ווערט קראנק און אויסגעדארט, ער קען זיך נישט רירן, אבער קיין תשובה איז נאך נישטא, אדרבה, ער ווערט אזוי אויסגעפיניגט אז עס איז גארנישטא מיט וועמען צו רעדן.

דער עיקר תשובה איז דאך אז דער מח זאל זיין ביי אים א מח, דער מח זאל ארבעטן. אז ער פיניגט זיך, האט ער נישט קיין מח, ער איז אויסגעטרינקט, אויסגעדארט.

עס איז געקומען צום רבי'ן ר' אלימלך אמאל איינער א בעל־תשובה, ער איז געקומען אזוי ווי א טויטער, געפאסט. (אמר הרה"ק:) **"וואם זאל איך רעדן מיט אים? איך האב נישט וואם צו רעדן מיט אים, וואם קען איך אים זאגן? ער איז גארנישט קיין מענטש!"**.

האט ער געזאגט צום זוהן - רבי אלעזר'ן: **"גיב אים צוויי וואכן עסן און טרינקען גוט; נאכדעם וועסטו אים אריינברענגען צו מיר, וועל איך מיט אים עפעס רעדן!"**.

ר' אלעזר האט אזוי געטוהן, ער האט אים געגעבן עסן טרינקען צוויי וואכן. נאכדעם האט ער גערעדט מיט אים וואם עס הייסט תשובה.

אז ער איז געווען פריער אויסגעדארט אויסגעטריקנט - מיט א טויטן קען מען נישט רעדן[טו].

די תשובה וואס דער אויבערשטער וויל, די אמת'ע חרטה וואס א מענטש דארף האבן, דאס קען נישט זיין מיט אויסגעטריקנט אויסגעדארט, ער קען גארנישט דאווענען, ער ווייסט גארנישט וואס מיט אים טוהט זיך.

דער רבי זאגט אין תורה י[טז]: "ואחר הורקת השק" - נאך די תעניתים, אבער די לעכער זענען דאך לעכער ווייטער; עס איז געווארן ליידיג דער זאק, ער האט אויסגעליידיגט דעם גוף, אויסגעפיניגט, אבער די לעכער זענען לעכער, די לעכער בלייבן לעכער, די תאוות בלייבן נאך איבער.

אז מען נעמט דער תשובה וואס דער רבי רעדט - תורה מיט תפילה, תפילה והתבודדות, איז עס אַן אנדער סארט תשובה, דאס מאכט ליידיג דעם זאק, עס פארריעכט, די לעכער ווערן אוים לעכער אויך.

[טו] מובא בספר 'אהל אלימלך' (נדפס בפרעמישלא תר"ע) אות ש"ח. גם עיין 'מאור ושמש' פר' וילך, הפטרת שבת שובה, וזל"ש: הנה ישנם אנשים אשר יחשבו כי תוכן התשובה הוא יום ענות אדם נפשו בתעניתים וסיגופים, ואולם לא בזה בחר ה' **ובפרט בדורות האלו צוה לנו אדמו"ר הרב האלקי הקדוש מו"ה אלימלך זצוק"ל לבל יתענו יותר ממה שציוו חז"ל כי כשל כח הסבל לסבול התעניות והסיגופים ואין באפשרי לקנות שלימות על ידי תעניתים**, זולת מי שבטוח על כוחו ואונו שיהיה יכולת בידו לקבלם, או פגם חס ושלום בעבירות חמורות יבוא לפני צדיקי הדורות להורות לו תשובה, וכל ערום יעשה בדעת. אמנם זאת העצה להבא לשוב אל ה' לא טוב היותו מגלה מומיו לבני אדם כמאמר דוד המלך ע"ה (תהלים לב, א) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, אכן אולי אחרי אשר לא יפרטם בשפתיו רק יצפנם בלבבו ישכח ויסיח מדעתו אשר העוה ויסורו מנגד עיניו, **לזאת העצה הנכונה שבעת אשר יהיה לבדו בלי חברת האדם בביתו או בחוץ ישפוך שיחו לפני ה' ויתיך כמים לבו ולפרוט חטאיו ולהתודות עליהם ולבקש מלפניו יתברך שיפתח לו פתחי התשובה ויורהו נועם דרכיו**, גם בשוכבו על משכבו בלילות זאת תהיה שיחתו בינו לבין בוראו ממקור לבבו, ואם כה יעשה ימים על ימים בכל עת ובכל שעה גם בעת אשר יתהלך בחוץ לעסוק עסקיו אזי יבטח כי יפתחו לו שערי תשובה.

[טז] אות ד', וזל"ש: הַבַּעֲלֵי גַּאֲוָה מְעַכְּבִים תַּאֲוָתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵינָם מְבַקְּשִׁים מִצַּדִּיקִים שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם, כִּי חוֹשְׁבִים שֶׁהִתְעַנּוּ וְסִגְּפוּ אֶת עַצְמָם, וּבָזֶה הֵם צַדִּיקִים; אֲבָל הָאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי כָּל הַתַּעֲנִיתִים שֶׁהִתְעַנּוּ, אֵין זֶה אֶלָּא כְּמוֹ שַׂק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חוֹרִים הַרְבֵּה, וּכְשֶׁמְּרִיקִים אֶת הַשַּׂק, אַף עַל פִּי כֵן נִשְׁאֲרוּ בּוֹ הַחוֹרִים. וְהַגּוּף נִקְרָא שַׂק, כְּמַאֲמַר הַתַּנָּא: שִׁינְּנָא, שְׂרֵי שַׂקָּךְ (שַׁבָּת קנב.). וְאִם הִתְבּוֹנָנוּ בְּעַצְמָן הָיוּ רוֹאִים, אַחַר כָּל הַתַּעֲנִיתִים עֲדַיִן נִשְׁאֲרוּ אֻצְלָם כָּל תַּאֲוָתָם קְשׁוּרִים בְּשַׂקָּם, הַיְנוּ בְּגוּפָם ... וְזֶה פֵּרוּשׁ (בְּרֵאשִׁית מב): **וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שַׂקֵּיהֶם וְהִנֵּה אִישׁ צְרוֹר כַּסְפּוֹ בְּשַׂקּוֹ** - אַחַר כָּל הַתַּעֲנִיתִים, שֶׁהוּא **הָרַקַּת הַשַּׂק**, בְּחִינַת הַגּוּף, **עֲדַיִן וְהִנֵּה אִישׁ צְרוֹר כַּסְפּוֹ - שֶׁקְּשׁוּר וְצָרוּר כַּסְפּוֹ וְתַאֲוָתוֹ בְּשַׂקּוֹ וְגוּפוֹ.**

פארקערט גאר, א תשובה מיט תורה ותפילה שיינט אים דער מח מערער, אדרבה, ער ווייסט וואס עס הייסט א פגם, ער ווייסט וואס הייסט תשובה, עס איז אַן אנדערע חרטה, עס איז אַן אנדערע תשובה, עס איז אַן אנדערע בושה.

עיקר התשובה

דער עיקר תשובה, זאגט דער רבי, איז בושה - א מענטש זאל זיך שעמען פארן אויבערשטן. דער רבי זאגט אין תורה ל"ח[יז], דאס אז א מענטש זאל ווּיסן צו ער איז דבוק אינעם אויבערשטן, איז דער סימן, 'תפילין'; ברענגט דער רבי ווייטער[יח], 'תפילין' איז 'בושה'.

אז דער מענטש ווייסט ביי זיך, ער שעמט זיך פארן אויבערשטן, איז ער דבוק אין דעם אויבערשטן. טאמער האט ער נישט קיין בושה פארן אויבערשטן איז ער גארנישט דבוק.

ער שעמט זיך פארן אויבערשטן - 'פארוואס טוה איך נישט דיין רצון?! פארוואס טוה איך נישט דיין רצון?! פארוואס בין איך אזוי ווייט פון דיר?!'.

יעדער איינער אפילו דער גרעסטער עם־הארץ ווייסט וואס דער אויבערשטער וויל. די גמרא זאגט[יט]: "העובר עבירה ומתבייש בה מוחלין לו". 'ומתבייש בה', ער שעמט זיך.

אין 'העובר עבירה' איז דא אסאך בחינות; ביי איינעם איז עס אַן עבירה ממש; ביי איינעם איז עס געקוקט וואו מען דארף נישט קוקן, מען רעדט וואס מען דארף נישט רעדן, געטראכט וואס מען דארף נישט טראכטן, אזוי, אזוי, אבער אלעם איז אַן עוון.

זאגט די גמרא: "ומתבייש בה" - ער שעמט זיך! דער עיקר תכלית פון אלעם, פון תפילה מיט התבודדות, איז אלצדינג אז מען זאל באקומען א בושה.

[יז] אות א'.

[יח] שם אות ה'.

[יט] ברכות י"ב ע"ב.

דאם איז נישט קיין קליניקייט, נישט אזוי גיך, טאקע שעמען זיך. דער רבי האט א זאג געגעבן צו רבי נתן'ען: "**דו ווערסט אמאל ריטשע רויט פארן אויבערשטן?!**". א מענטש וואם שעמט זיך איז 'ריטשע רויט'.

אז מען גיט אים א זאג א ווארט און מען פארשעמט אים, ווערט ער וויים. אויף "המלבין פני חבירו" זאגט רש"י[כ]: ['אזיל סומקא ואתי חיורא']. אזוי דארף א מענטש פארן אויבערשטן, זיך אזוי אויסרעדן פאר השי"ת, אים דערציילן אלעם, אז ער זאל זיך פאר אים שעמען.

און דער אמת איז דאך אזוי, פאר ווען דארף מען זיך שעמען? נאר פארן אויבערשטן דארף מען זיך שעמען! ווארום ווען טוה איך עפעם?! אז איך גיב א קוק וואו מען דארף נישט, טוה איך עפעם פאר עמיצן? ווען בין איך מזיק? ווען טוה איך עפעם? איך טוה דאך נאר זיך אליין.

אט דאם הייסט 'א נייער וועג'. הייסן הייסט עם 'א נייער וועג' - און דאם איז 'דער אלטער וועג'[כא].

שיסן פיילן

דער רבי זאגט דא: 'חוה' איז 'מלכות פה'. 'חוה' איז טייטש 'רעדן', "וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְחַוֶּה דָּעַת", 'תורה שבעל פה קרינן לה', 'חוה' איז דער 'דיבור'.

דער עיקר; דער מענטש מוז דאך האבן א 'שלא כסדר', אין דעם עולם מוז ער האבן א 'שלא כסדר'; מהפך זיין דעם 'שלא כסדר' אויף 'כסדר' איז נאר דורכן מויל, דורכן 'דיבור', 'מלכות פה', 'ולילה ללילה יחוה', נאר דורכן 'דיבור'!

[כ] על משניות אבות פ"ג, מי"א.

[כא] עיין חיי מוהר"ן אות רס"ד: אָמַר הִתְפַּלְּלוּ עָלַי שֶׁאָשׁוּב לִבְרִיאוּתִי וְאוֹלִיךְ אֶתְכֶם בְּדֶרֶךְ חָדָשׁ שֶׁלֹּא הָיָה מֵעוֹלָם. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בַּדֶּרֶךְ הַיָּשָׁן מִכְּבָר, אַף עַל פִּי כֵן הוּא חָדָשׁ לְגַמְרֵי; גם עיין שם אות שצ"ב; גם עיין בהקדמת ספר השתפכות הנפש: פַּעַם אַחַת לַאֲנָשָׁיו: תְּנוּ לְבַבְכֶם לִי וְאוֹלִיךְ אֶתְכֶם עַל דֶּרֶךְ חָדָשׁ שֶׁהוּא הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁן שֶׁדָּרְכוּ בּוֹ אֲבוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם.

אז "חַם לִבִּי בְּקִרְבִּי בַּהֲגִיגִי תִּבְעַר אֵשׁ", וואס איז די עצה? "דִּבַּרְתִּי בִּלְשׁוֹנִי" - רעדן מיטן מויל, נאר דורך 'דיבור'![כב]

דער רבי האט געזאגט[כג]: "מען קען פארשפרעכן א ביקס זי זאל נישט שיסן!".

דער דיבור האט אזא מין כח אז מען קען פארשפרעכן - עס גייט ארויס די פייל - עם זאל מיך נישט טרעפן, עס זאל מיך נישט שאטן, אפילו עס גייט שוין ארויס!

דער רבי ברענגט אין דער מעשה פון דעם זעקסטן טאג[כד]: "נאר איידער די פייל האט יענעם געטראפן קאן ער זי קריק ציהען? (האט ער געענטפערט:) **אפילו די פייל טרעפט שוין יענעם, קאן איך זי אויך צוריק ציהען". אפילו עם האט שוין יענעם געטראפן, די פייל איז שוין אריין אין אים, האט דער 'דיבור' אזא מין כח, אז עס ציהט ארויס דער פייל.**

דער 'דיבור' האט א כח אז די פייל זאל נישט טרעפן, און אז זי האט געטראפן, אז מען זאל קענען ארויסנעמען קריק[כה]. די פיילן נעמען זיך אלץ פון 'שלא כסדר'.

דערציילט דער רבי א מעשה מיט א מלך: "די בת מלך איז געווען ביי אים (- המלך האכזר)**, און זי איז אנטלאפן פון אים, און ער האט איר נאכגעיאגט, און ער האט אריינגעשאסן אלע צען ערליי פיילן, און אלע סמים, און זי איז געבליבן חלשות, און איך הייל זי".**

עם גייט דאך איבער אויף דער וועלט. אידן וועלן נקרא בשם 'בת'[כו]. זי איז אריינגעפאלן ביי דעם יצר־הרע, דעם מלך אכזר, און זי איז אנטלאפן פון אים, און ער

[כב] עיין ליקוטי מוהר"ן סי' י"ט אות ה', בא"ד וז"ל: "חַם לִבִּי בְּקִרְבִּי וְכוּ', דִּבַּרְתִּי בִּלְשׁוֹנִי", שֶׁמְּקֻבָּר חֲמִימוּתוֹ בְּדִבּוּר שֶׁל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, בִּבְחִינַת: "זֹאת הַפַּעַם עֶצֶם מֵעֲצָמַי", 'מִכָּאן שֶׁנִּתְקָרְרָה דַּעְתּוֹ בְּחַוָּה' (יְבָמוֹת ס"ג).

[כג] חיי מוהר"ן אות תל"ח.

[כד] עיין סיפורי מעשיות מעשה י"ג, יום ו'.

[כה] עיין ליקוטי הלכות הל' ראש השנה ה"ו אות ד': יֵשׁ חִצִּים דִּקְדֻשָּׁה בִּבְחִינַת כְּחִצִּים בְּיַד גִּבּוֹר וְכוּ', בְּחִינַת הַתְּפִלָּה שֶׁעִקָּרָהּ בַּעֲשָׂרָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת דְּרִיכַת הַקֶּשֶׁת שֶׁמּוֹצִיא חִצִּים שֶׁהֵם דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, (כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בְּסִימָן פּוּג בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא). וְזֶה בְּחִינַת הַתְּקִיעוֹת שֶׁסִּימָנָם קש"ת.

[כו] עיין שמות רבה נב, ה; שיחות הר"ן אות רע"ג.

איז זי נאכגעלאפן, איז זי אוועקגעלאפן צו דעם וואסעריגן שלאם, די תורה הקדושה, און דארטן שטייט זי[כז].

דער שלאם איז אזוי ווי וואסער. א שלאם פון וואסער מיינט מען, אז מען וועט אריינגיין, וועט מען דערטרונקען ווערן. דער יצר־הרע רעדט אזוי איין דעם מענטשן, אז מען וועט צוגיין צום דרך התורה, צום אמת, וועסטו גארנישט קענען אויסהאלטן, אזוי ווי אין וואסער, דו וועסט דערטרונקען ווערן, דו וועסט גארנישט קענען אויסהאלטן.

און דארטן איז דא צען מויערן - 'עשרת הדברות'. און אז ער זעהט טאקע אז זי שטייט דארטן, הייסט ער ארויסשיסן.

די גמרא זאגט[כח], ער לאזט אפ אלעם און ער נעמט זיך נאר צו אידן, ער נעמט זיך צו די תלמידי חכמים[כט].

ווארום דער וואם וויל נישט אזוי טראכטן פון דעם תכלית - וואם אַרט אים? גיי זיי א שיינער איד, א שטריימל מיט וויסע זאקן מיט אלעם, ער ווערט נישט נתפעל, ער שרעקט זיך נישט, דאם אַרט אים נישט, דאם אַרט אים גארנישט. אים אַרט נאר א איד וואם וויל אינזין האבן דעם תכלית, ער וויל טראכטן פון דעם תכלית - 'עס איז דאך א 'שלא כסדר', ער איז דאך א שונא, ער איז נחשים ועקרבים!'.

יענער קוקט אים אָן גאר משוגע, 'וואם ווילסטו, ווער טשעפעט דיך - ווער? גיי טוה, וואם מאכסטו זיך משוגע - וואם?'.

[כז] עיין ליקוטי הלכות הל' תולעים ה"ד אות ב'.

[כח] סוכה נב.

[כט] עיין ליקוטי הלכות הל' תולעים ה"ד אות ב': **וְהוּא צִוָּה לִירוֹת אוֹתָהּ בְּכָל הָעֲשָׂרָה מִינֵי חִצִּים.** זֶה בְּחִינַת עֹצֶם הַהִתְגַּבְּרוּת וְהַהִתְגָּרוּת שֶׁהוּא מִתְגָּרֶה בְּיוֹתֵר בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה שֶׁעֲלֵיהֶם מִתְגַּבְּרִים הַמְּצוּלּוֹת יָם בְּיוֹתֵר, כַּיָּדוּעַ, **וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל שֶׁהוּא מַנִּיחַ כָּל הָעוֹלָם וְאֵינוֹ מִתְגָּרֶה אֶלָּא בְּיִשְׂרָאֵל. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמַּנִּיחַ כָּל יִשְׂרָאֵל וְאֵינוֹ מִתְגָּרֶה אֶלָּא בַּתַּלְמִידֵי חֲכָמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "כִּי הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת", שֶׁפָּשַׁט יָדוֹ בַּגְּדוֹלִים.** וְזֶהוּ בְּחִינַת כָּל הָעֲשָׂרָה מִינֵי חִצִּים שֶׁזָּרַק לְהַבַּת מֶלֶךְ שֶׁבָּרְחָה לְתוֹךְ הַחוֹמוֹת שֶׁל מַיִם, הַיְנוּ שֶׁזָּרַק בָּהּ כָּל מִינֵי אַרְסִיִּים רָעִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ, וְהִתְגַּבֵּר בְּכָל כֹּחוֹתָיו בְּכָל בְּחִינַת הָעֲשָׂרָה כִּתְרִין דִּמְסָאֲבוּתָא כְּנֶגֶד הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַתַּלְמִיד חָכָם הַבּוֹרַחַת לְתוֹךְ הַתּוֹרָה.

מיר זאגן אין דער שירה: "אמר אויב" - ער זאגט, "ארדוף, אשיג" - איך וועל אים נאכיאגן, איך וועל אים כאפן. וועט איז דער 'אויב'? וועט זאגט דאס?! און (לעומת זה) "נשפת ברוחך", וועט איז דער 'רוחך'? דער 'רוח הצדיק'!

דער 'אויב' זאגט, 'ארדוף אשיג', 'איך וועל אים נאכיאגן, איך וועל אים כאפן', און ער כאפט. און דער צדיק, ער איז דער "איש אשר רוח בו". משה רבינו האט געזאגט צום אויבערשטן[ל], ער דארף נסתלק ווערן, וועט זיין, "מי יוציאם?", "איש אשר רוח בו", נאר דער 'רוח הצדיק'![לא]

דאס איז היינט דער וועג

עס איז שוין זיבן טאג אין חודש אלול, יעדער איינער וויסט דארטן זיינע מכות וואס ער האט אין זיך, זיינע חסרונות וואס ער האט, דארף מען דאך זעהן דאס אויסהיילן, איז נאר מיטן 'דיבור', 'רעדן צום אויבערשטן', און נאכאמאל און נאכאמאל און נאכאמאל.

און טאמער די עוולה וואס ער האט איז נאר ביי זיך און קיינער וויסט נישט, יענער האלט אז איך בין א צדיק; אבער וואס קומט מיר אוים דערפון? איך וויים דאך אבער יא, איך וויים דאך ביי זיך אז איך בין צעקלאפט אויף שטיקער! דאס גרויסקייט פון 'דיבור', רעדן צום אויבערשטן דיבורים און אלעם דערציילן דעם אויבערשטן.

דער רבי רעדט אז מען דארף זיין אַן 'עקשן גדול בעבודת ה'[לב], דאס מיינט דער רבי אלץ אינעם 'דיבור', דער עיקר עקשנות איז נאר אין תפילה[לג].

[ל] במדבר כז, יח.

[לא] עיין ליקוטי מוהר"ן סי' ח' אות ב'; סי' י' אות ה'; שם תניינא סי' ח' אות ח'.

[לב] ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' מ"ח.

[לג] עיין ליקוטי הלכות הל' תפילין ה"ה אות מ"ג: עִקַּר עַקְשָׁנוּת בְּיוֹתֵר צְרִיכִין בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וְהָעִקָּר בְּשִׂיחוֹת שֶׁל הִתְבּוֹדְדוּת כִּי צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק מְאד לְהַרְבּוֹת בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ אַף עַל פִּי שֶׁתִּהְיֶה בְּדָרְךְ עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל כַּמָּה פְּעָמִים בְּלִי טַעַם וָרֵיחַ כִּי לֹא בָזֶה וְלֹא שִׁקֵּץ עֲנוּת עָנִי אַף עַל פִּי שֶׁרָאוּי לְבַזּוֹתוֹ וּלְשַׁקְּצוֹ אַף עַל פִּי כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מָלֵא רַחֲמִים בְּכָל עֵת.

וואם הייסט אַן ׳עקשן׳? נאכאמאל און נאכאמאל, כאטש איך זעה נישט ארוים קיין שום - - [לד]

די אלע גדולים וואם האבן געמאכט אזוי גוט, איז ווייל זיי זענען געווען עקשנים[לה]; נאר פריער איז געווען, פארן רבי׳ן, זענען זיי געווען עקשנים מיט תעניתים וסיגופים; און דער רבי זאגט - דאם נישט; דו דארפסט נישט קיין תעניתים, דו דארפסט נישט סיגופים, עם און טרינק און האב אויף זיך רחמנות.

[רבי נתן] האט אזוי געזאגט: **"אז עם מאכט זיך א תענית, זאל מען עם כאפן ווי א לעקאכל!"**.

מיר האבן דאך תעניתים, מיר האבן תעניתים וואם מיר זענען מחוייב צו פאסטן; באלד גייט ׳עשרת ימי תשובה׳, האט אונז דער רבי געזאגט מען זאל פאסטן ביז א האלבן טאג[לו]; און ערב ראש השנה, און די ערשטע טאג סליחות, עם איז דא טעג וואם ביז נאך א האלבן טאג זאל ער נישט עסן.

נאך א זאך, רבי נתן ברענגט אין א הלכה אויף תורה ס"ב[לז], דער רבי האט זייער מזהיר געווען מען זאל נישט עסן און נישט טרינקען פארן דאוונען. זאגט רבי נתן, דאם איז א תענית שעות.

דער רבי זאגט, ווי אזוי איז מען מעלה דעם ׳דיבור׳? דורך ׳תענית׳. זאגט רבי נתן, דערפאר האט דער רבי אזוי מזהיר געווען מען זאל נישט עסן און נישט טרינקען פארן דאוונען[לח], ווייל דאם איז א תענית שעות, אזוי איז מען מעלה דעם ׳דיבור׳, דאם איז אויך א בחינת תענית.

[לד] עיין ליקוטי הלכות שם: וְצָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁדְּבָרָיו אֵינָם מוֹעִילִים כְּלָל, וְהוּא רָחוֹק מִדְּבָרָיו מְאֹד. כִּי זֶה יָמִים וְשָׁנִים שֶׁעוֹסֵק בָּזֶה וַעֲדַיִן לֹא פָּעַל כְּלָל. אַף עַל פִּי כֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בָּזֶה כְּמוֹ הָעַקְשָׁן מַמָּשׁ שֶׁעוֹשֶׂה הַדָּבָר בְּלִי שׁוּם טַעַם, כֵּן צְרִיכִין בַּעֲבוֹדַת ה׳.

[לה] כמבואר בליקוטי מוהר"ן שם.

[לו] עיין ליקוטי הלכות הל׳ ראש השנה ה"ב אות ח׳: וְזֶה שֶׁנָּהֲגוּ הָעוֹלָם עַל פִּי גְּדוֹלֵי עוֹלָם שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה כִּי אִם עַד אַחַר חֲצוֹת וְאַחַר כָּךְ אוֹכְלִין, וְכֵן שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁכֵּן רָאוּי לִנְהֹג.

[לז] ליקוטי הלכות הל׳ השכמת הבוקר ה"ג אות ה׳.

[לח] עיין שיחות הר"ן אות רע"ז.

ביי די וועלט - ווי קען דאס זיין אז מען זאל פארן דאוועגען נישט נעמען קיין גלאז טיי, און נאך אזעלכע זאכענישן נאך מער ווי טיי?!

דער רבי זאגט - 'ניין!' דאס איז אויך א בחינת תענית.

דער רבי ברענגט אין "ספר המידות"[לט]: **"דער טאג וואס א מענטש טוט תשובה איז 'למעלה מן הזמן', און אויך יום כיפור איז 'למעלה מן הזמן'".** קומט אוים, **א טאג וואס א מענטש טוהט תשובה איז א בחינת יום כיפור, למעלה מן הזמן, דאס איז א מין כח.**

נאר וואס איז די תשובה? רעדן פארן אויבערשטן דיבורים, און האבן א גוטן חבר, דאס איז דער 'דרך תשובה', דאס איז דער נייעס (- חידוש) **פונעם רבי'ן. דער רבי האט מודיע געווען אז די זאך איז נישט זיך פארלייגן מיט 'תעניתים וסיגופים'.**

עס שטייט אין "חיי מוהר"ן"[מ]**, דער רבי האט געזאגט: "איידער דער זאך קומט - קען מען זיין אָן דער זאך; או דער זאך איז שוין דא - קען מען שוין נישט זיין אָן דער זאך!".**

איידער דער רבי איז געקומען, האט מען געקענט זיין טאקע דורך 'תעניתים וסיגופים' אויך, אבער אז דער רבי איז געקומען, קען מען שוין נאר דורך 'תורה ותפילה'.

דער בריוו צום "תולדות"

אינ'אמת'ן, די זאך איז נאך פון דעם בעל־שם הקדוש; א בריוו איז דא וואס דער בעל־שם שרייבט צום "תולדות", ער רופט אים מיט געוואלדיגע שבחים[מא]**: "אזוי ווי**

[לט] ערך 'תשובה' חלק שני, אות א'.

[מ] אות רצ"ט, וז"ל: פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיָן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת כִּי אִם כְּשֶׁמִּתְקָרְבִין לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר. עָנָה וְאָמַר קֹדֶם שֶׁנִּמְצָא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בָּעוֹלָם יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵעַצְמוֹ. אֲבָל אַחַר שֶׁכְּבָר נִמְצָא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בָּעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת בְּשׁוּם אֹפֶן כִּי אִם כְּשֶׁזּוֹכִין לְהִתְקָרֵב אֵלָיו. (וְאָמַר בִּזּוֹ הַלָּשׁוֹן, אַיי סָע אִיז פַּאר הַאנְין עֶפֶּעס אַזַאךְ קֶען מָען וְכוּ' נִישְׁמֶער אַז סָע אִיז שׁוֹין פַּאר הַאנְין קֶען מֶען אַנְדֶערְש נִיט זַיין אַיין יְהוּד סַיידֶן מֶען אִיז זִיךְ צוּ אִים מְקָרֵב).

[מא] מובא בספר שבחי בעש"ט, וזל"ש: ויש תחת ידי אגרת ששלח הבעש"ט להרב, וזה לשון ההעתק שנכתב בעבר האגרת: "מק' מעזיבוז לק' נעמרוב רבתא, הני מילי בכתבא רצוא ושוב כמראה הבזק מראה הכהן אב"ד דק"ק הנ' מעוז ומגדל הרב המופלא עושה פלא החכם הכולל מ' יוסף הכהן אב"ד

איך האב געהערט אז דו ווילסט זיך מאכן א וועג פון תעניתים וסיגופים - 'לא באלה חלק יעקב', נישט דאס איז דער וועג, נאר דו זאלסט זיך מדבק זיין אין די אותיות התורה, וועסטו פילן אזא מין ליכטיגקייט, אזא מין אור" - א גאנצער בריוו פונעם בעל־שם הקדוש צום "תולדות".

דער "תולדות" איז געווען א געוואלד, ער האט געהייסן "רבי יעקב יוסף". עס איז דא א וואַרט פונעם בעל־שם: "רבונו־של־עולם, איך זאל מער נישט געווען קומען אין דער וועלט נאר ברענגען דיר אזא מין יאסעלע, איז שוין כדאי!" - אויף דעם "תולדות"[מב]. ער איז געווען געוואלדיג גרויס, ער איז געווען א געוואלד.

דער רבי האט איינמאל געזעהן דעם "תולדות", האט ער געדאנקט דערויף דעם צדיק וואם ער האט אים צוגעהאלטן ער זאל קענען פארן, האט ער געזעהן דעם "תולדות"[מג].

האט ער אים אנגעזאגט אין א בריוו: "איך האב געהערט דו ווילסט זיך מאכן א וועג פון תעניתים וסיגופים - ניין ניין, גיי אוועק דערפון, נישט דאס איז דער וועג".

דק"ק הנ"ל". זה לשון האיגרת: "ליד אהובי א"נ הרב המאור הגדול, פטיש החזק, עמוד הימיני, המפורסם בחסידות, החכם השלם המופלא עושה פלא, הנצמד בקירות לבי דבוק מאח לי, כבוד מוה"ר יוסף הכהן נ"י. הנה גלילות יד קדשו קבלתי וראיתי ראיה אחת בשתי שורות העליונות ושם נאמר שרוּם מעלתו אומר כאילו מוכרח להתענות. ותרגז בטני מקול הקורא. **והנני מוסיף בגזירות עירין ובצירוף קוב"ה ושכינתיה לבל יכנס עצמו ח"ו בזה**, כי זה מעשה מרה שחורה ועצבות ואין השכינה שורה לא מתוך עצבות רק מתוך שמחה של מצוה כאשר ידוע לרום מעלתו דברים שלמדתי כמה פעמים, והיו הדברים האלה על לבבו. ועל דבר סעיפי מחשבותיו המביאים אותו לזה איעצך ויהי אלקים עמך גיבור החיל, בכל בוקר ובוקר **בעת לימודו ידבק עצמו באותיות בדביקות גמור לעבודת בוראו ב"ה וב"ש ואז ימתיקו הדינים בשורשן** ויקיל מעליו הדינין. ומבשרך אל תתעלם ח"ו להתענות יותר מהחיוב ומהצורך ואם שמע תשמע לקולי ויהיה אלהים עמך ובזה אקצר ואומר שלום מנאי הדוש"ת נאום ישראל בעש"ט". גם עיין תולדות יעקב יוסף פר' ויצא אות י"א: קבלתי ממורי שעיקר עסק תורה ותפלה **שידביק את עצמו אל פנימיות רוחניות אור אין סוף שבתוך אותיות התורה** והתפלה, שהוא נקרא לימוד לשמה, שבזה אמר ר' מאיר (פ"ו דאבות, מ"א) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ומגלין לו רזי תורה וכו', ר"ל שידע עתידות וכל מאורעותיו מתוך התורה, וידע איך יתנהג בתורה ועבודת השם יתברך, ומלבד מה שרואה עולמות של מעלה, וכהנה שמעתי מפי מורי ודפח"ח.

[מב] עיין אמרי פנחס שער ט' אות כ'.

[מג] עיין שיש"ק (חדש) ח"א אות י"ח.

אינ'אמת'ן, דער גאנצער וועג פונעם רבי'ן איז גאר דער וועג פון דעם בעל־שם הקדוש![מד]

אין דער וועלט - יעדער איינער זאגט אז דער בעל־שם איז ביי אים - זיי האבן דעם בעל־שם; זיי זאגן - "דער דרך פונעם בעל־שם איז ביי אונז"; איי דער בעל־שם האט דאך געדאוונט ותיקין[מה] - און מיר דאוועגען דאך דארטן נאכן זמן? גארנישט - דער בעל־שם איז ביי זיי.

אינ'אמת'ן, אז מען קוקט אין "צוואת הריב"ש" די אלע זאכן, עס איז פונקט אזוי ווי דעם רבי'נס וועג. אפילו אין "תולדות", מען קען קוקן אין "תולדות" - איז נאר דער וועג פון רבי'ן, תורה מיט תפילה, מיט ישוב הדעת פארן אויבערשטן, זיך מיישב זיין.

איינמאל אַן אמת'ער ישוב הדעת

דער רבי זאגט אין תורה קי"ב[מו]: "'והמשכיל המבין' - - ער זאל כאטש רעדן איין דיבור אמת!".

אז דער מענטש וויל ארויסכאפן א 'דיבור אמת' אין זיין לעבן, וואס אט דער 'דיבור אמת' דאס וועט דיר מאכן אזוי ליכטיג, עס וועט דיר מאכן א שינוי אינעם גאנצן - - אז דו וועסט האלטן אין איין רעדן, וועט דער אויבערשטער דיר העלפן אז דו וועסט ארויסכאפן דעם 'דיבור אמת' - איינמאל אין לעבן א 'דיבור אמת'!

קומט אוים, 'כל ימיו' האט ער מתפלל געווען אלץ וועגן דעם דיבור אמת'.

מען דארף זיך (אסאך) מיישב זיין פארן אויבערשטן, וועט ער ארויסכאפן אמאל אַן אמת'ן 'ישוב הדעת'; אז ער וועט האבן אלעמאל 'ישוב הדעת', וועט ער ארויסכאפן אַן אמת'ן 'ישוב הדעת', וואס אט דער 'ישוב הדעת' באמת - אט דאס איז עס!

[מד] עיין הקדמת ספר השתפכות הנפש.

[מה] עיין צוואת הריב"ש: יזהר להיות התפלה בין בקיץ בין בחורף קודם הנץ החמה ... ובעל שם ז"ל היה מדקדק גדול על זה.

[מו] וזל"ש: וְהַמַּשְׂכִּיל הַמֵּבִין יֵשׁ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל כָּל יָמָיו, שֶׁיִּזְכֶּה פַּעַם אֶחָד כָּל יְמֵי חַיָּיו, לְדַבֵּר דִּבּוּר אֶחָד שֶׁל אֱמֶת לִפְנֵי ה' כָּרָאוּי.

אז דו וועסט מרבה זיין אין דער זאך, וועט דער אויבערשטער דיר העלפן אז דו וועסט ארויסכאפן אַן אמת'ן ישוב הדעת[מז].

די רוסישע חסידים

דער רבי האט זייער מזהיר געווען אויף שמחה. דער רבי זאגט[מח]: **"מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד!"**.

איי, דא רעדט מען אז מען דארף זעהן פירן א 'ישוב הדעת', און דא רעדט מען פון 'שמחה'? ווייל עם קומט אוים פון רבי'ן אז אָן שמחה קען מען גארנישט זיך צורירן צו קיין שום זאך, וואס דער עיקר איז דאך אז דער מח זאל מיך פירן, דער מח זאל זיין איבער מיר.

דער רבי זאגט[מט], 'שמחה' איז 'חירות', און דעמאלט פירט אים דער מח. א מענטש אז ער איז בשמחה, איז דער מח א מח, ער קען פירן דעם מח ווי ער ווייל, ער קען זיך מיישב זיין, פירן א געדאנק ווי ער ווייל, ער קען זיך מעמיק זיין אין א געדאנק, מעמיק זיין אין אַן ענין. אויב ער וועט נישט זיין בשמחה, קען ער בשום אופן נישט האלטן דעם געדאנק, דער געדאנק לויפט אוועק, ער האלט זיך נישט.

ווי אזוי קען איך אים צובינדן? דורך 'שמחה'; אז ער איז בשמחה, האט ער א מח און ער קען זיך מעמיק זיין, ער קען טראכטן.

דארטן אין רוסלאנד, די רוסישע אידן זענען נישט געווען ווי די פוילישע. א פוילישער איד איז געווען ברענעדיג, פלאקערדיג. א רוסישער איד איז געווען מער מיט א צמצום. די רוסישע חסידים זענען געווען נאר מיט 'ישוב הדעת', נישט רעש'יג.

[מז] עיין שיחות הר"ן אות מ"ז.

[מח] ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' כ"ד.

[מט] ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' י': מַה שֶּׁהָעוֹלָם רְחוֹקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵינָם מִתְקָרְבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לָהֶם יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְאֵינָם מְיַשְּׁבִין עַצְמָן ... אַךְ דַּע, שֶׁעַל יְדֵי מָרָה שְׁחוֹרָה אִי אֶפְשָׁר לְהַנְהִיג אֶת הַמֹּחַ כִּרְצוֹנוֹ, וְעַל כֵּן קָשֶׁה לוֹ לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ. רַק עַל יְדֵי הַשִּׂמְחָה יוּכַל לְהַנְהִיג הַמֹּחַ כִּרְצוֹנוֹ, וְיוּכַל לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ, כִּי שִׂמְחָה הוּא עוֹלָם הַחֵרוּת.

דאם ישוב הדעת וואם דער מענטש דארף האבן איז נאר דווקא דורך שמחה. דארף מען בעטן דעם אויבערשטן עם זאל זיין טאקע אזוי.

וואם מיינט דער רבי אז עם גייט אים 'שלא כסדר'? דאם קען זיין אמאל א 'ריבוי אור' אויך; ער דארף זיך מצמצם זיין.

און ווידער דארף עם זיין מער 'בהצנע לכת'; וואם דער מענטש קען זיך מער פארבאהאלטן מיט זיין 'טוב', האט עם אין זיך מער 'אמת' און מער 'שלימות'. וואם ער קען זיין מער 'בהצנע לכת' האט עם מער שלימות. אז א מענטש טוהט עפעם א גוטע זאך, זאל עם ממש זיין ביי אים אזוי ווי אוועקגעלייגט. שוין.

עם איז דא א טייטש: "כי זוכר כל הנשכחות"[נ] - דאם וואם איך פארגעס - געדענקט מען דאם אויבן; אבער אז איך טוה עפעם א זאך, און שוין - וועט וועט וועט (- ער מאכט שוין עפעם א זאך דערפון), איז אויבן - שוין...[נא]

אז דו האסט אפגעטוהן - פיין, דו קענסט זיין פרייליך דערמיט; אבער אוועקגעלייגט - שוין, ווייטער; מען דארף נישט אזוי ווען, פארגעס, מאך נישט קיין געשעפטן דערמיט, אזוי האט עם אויבן א חשיבות.

ער דארף נישט קיין גילוי אליהו

עם איז געווען א בעל־שם וואם ער האט געהייסן "רבי אדם", פאר דעם בעל־שם. און דער טאטע פון "רבי אדם" דאכט זיך מיר איז געווען א צפת'ער.

דער טאטע פון "רבי אדם דער בעל־שם" האט געטוהן עפעם א מצוה, איז אויבן געווארן א רעש פון דער מצוה, און קיינער ווייסט נישט פון דער מצוה, אין דעם דור ווייסט נישט קיינער פון דער מצוה, און די מצוה איז א שטארקע מצוה און קיינער ווייסט נישט פון דעם, אזוי עם איז געווען פארבאהאלטן.

[נ] תפילת מוסף של ראש השנה - סדר זכרונות.

[נא] עיין דברי שמואל (ניקלשבורג) על ראש השנה.

איז געבליבן אז מען זאל אים אנשיקן 'אליהו הנביא' ער זאל מיט אים לערנען; נאר וואס דען, ער זאל אים זאגן וואספארא מצוה ער האט געטוהן.

איז געקומען צו אים אליהו הנביא, ער זאגט אים וועד ער איז, גאנץ פיין, 'איך וויל מיט דיר לערנען יעדן טאג'; נאר וואס דען, 'וואספארא מצוה האסטו געטוהן? - זאג מיר, וועל איך קומען צו דיר אלע נאכט און לערנען מיט דיר תורה'.

"איך דארף נישט דו זאלסט לערנען מיט מיר, און איך וועל דיר נישט זאגן וואספארא מצוה איך האב געטוהן" - וועסטו נישט לערנען מיט מיר.

איז געווארן נאך מער א גרעסערער רעש דערפון, א מענטש איז זוכה צו 'גילוי אליהו', און מען זאגט אים אז ער וועט זוכה זיין צו האבן - אליהו וועט קומען צו אים אלע נאכט מיט אים לערנען - דאס איז עפעס א קלייניקייט?! - נאר וואס דען, זאג אוים וואספארא מצוה דו האסט געטוהן - (זאגט ער:) 'אז דו וועסט נישט קומען - וועסטו נישט קומען!'...

דעמאלט איז ארוים אויבן, אזוי ווי ער איז אזא באהאלטענער, וועט ער האבן א זון וואס ער וועט שוין מאכן ליכטיג דער גאנצער וועלט. האט ער געהאט "רבי אדם דער בעל־שם".

אזוי ווי ער האט זיך אזוי פארבאהאלטן פארן אויבערשטן, וועט ער האבן אזא מין זון וואס ער וועט מאכן ליכטיג.

(השואל: דעם בעל־שם האט געהאט זיינע כתבים?) יא, מען זאגט אזוי[נב].

א מענטש דארף זעהן, ווי ווייט ער קען זאל ער טוהן גוטע זאכן, נאר מרבה זיין בטוב; נאר וואס דען, ווי ווייט ער קען זיך באהאלטן, דארף ער באהאלטן; וואס ער קען זיך מער באהאלטן דערמיט, איז עם מער חשיבות.

[נב] עיין שבחי בעש"ט: איש אחד ונקר' שמו ר' אדם וממנו באו הכתבים להבעש"ט כי בא פ"א למערה אחת ומצא שם כתבים שהם רזין וסתרין דאורייתא.

עם איז פארהאן אמאל א מענטש, ער טוהט אמאל גוטע זאכן, און ער אליין ווייסט גארנישט דערפון[נג]. ער קומט אהינצו 'דארטן', מיינט ער ער האט געבראכט אהינצו גאנצענע זאכן וואס ער מיינט, און דווקא די באהאלטענע זאכן וואס קיינער ווייסט נישט - דאס מאכט מען אויבן א חשיבות - וואס ביי אים איז עס גאר(נישט) געווען.

דאס איז אויך די אייגענע, מיט דער כח פון תפילה קען מען זיך פארבאהאלטן; מיט ישוב הדעת צום אויבערשטן קען ער ארויסכאפן גרויסע זאכן - און עס זאל זיין 'בהצנע לכת'.

עם שטייט[נד]: "מָה ה' דּוֹרֵשׁ מִמְּךָ" - וואס וויל דער אויבערשטער פון דיר? "כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם אֱלֹקֶיךָ", דאס וויל דער אויבערשטער[נה].

דער רבי ברענגט אין תורה ל"ב אין דעם אנדערן חלק (- "יש צדיקים גנוזים"): "מִגְדַּל עֹז שֵׁם ה' בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב". "מגדל עוז שם ה'" - דא ספר, 'שם' איז בגימטריא 'ספר', דאס איז א 'מגדל עוז', "בו ירוץ צדיק" - דער צדיק לויפט אריין אין דעם מגדל, דארטן ווערט ער פארשטעלט. די אמת'ע צדיקים זוכן נאר וואו זיי זאלן זיך פארבאהאלטן, נאר אז דער אויבערשטער וויל זיי זאלן ווערן נתגלה - ווערן זיי נתגלה, אבער זיי זוכן נאר וואו זאל ער זיך באהאלטן.

עם איז דא א 'מגדל עוז'; "שם ה'" - 'דא ספר'; דארטן לויפט ער, דארטן פארבאהאלט ער זיך.

דער מענטש דארף זעהן מרבה זיין בעשיית הטוב, מרבה זיין אין תורה ותפילה, מצוות ומעשים טובים, און זעהן ווי ווייט ער קען - עם זאל זיין נאר 'בהצנע לכת', נאר דער אויבערשטער דארף ווייסן, ווער דארף וויסן דערפון?! פאר וועמען דארף איך טוהן, וועמען דארף איך געפעלן?!

[נג] עיין ליקוטי תפילות תפילה י"א: וְתַעֲזְרֵנִי שֶׁאֶפְלוּ בְּשָׁעָה שֶׁתְּזַכֵּנִי לַעֲשׂוֹת טוֹב, שֶׁלֹּא אֵדַע מֵעַצְמִי כְּלָל לְעוֹלָם.

[נד] מיכה ו, ח.

[נה] עיין ליקוטי הלכות הל' ראש חודש ה"ד אות ה': וְזֶה בְּחִינַת צְנִיעוּת שֶׁהִיא מִדָּה טוֹבָה מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אֵין לְךָ יָפָה מִן הַצְּנִיעוּת. בְּחִינַת וְהַצְנֵעַ לָכֶת עִם אֱלֹקֶיךָ, כִּי צְרִיכִין עַכְשָׁו בְּהֶכְרֵחַ לְהִתְנַהֵג בַּעֲבוֹדַת ה' בְּהַצְנֵעַ וּבְסוֹד כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה, חַס וְשָׁלוֹם, בְּחִינַת רִבּוּי הָאוֹר וְיָחֵזֹר הַכֹּל אֵין סוֹף וְלֹא תּוּכַל לְהִתְגַּלּוֹת בְּחִינַת הַמַּלְכוּת כְּלָל.

הארעוועך זעכציג יאר אויף שפלות

דער רבי אליין האט דאך דארטן געזאגט[נו]: "וואס האט מיר געטויגט דאס פירסום?! דא האב איך 'בכל פסיעה' געפילט טעם גן עדן!".

"מיט די גרעזלעך - מיט זיי צוזאמען איז גוט פרום צו זיין!"[נז].

איידער ער איז געווארן רבי איז ער דאך יארן יארן געגאנגען נאר אין די וועלדער און די פעלדער, ער האט זיך מתבודד געווען.

'דא האב איך געפילט' - - 'וואס האט מיר געטויגט דאס פירסום?!'

נאר אז מען וויל פון אויבן אז ער זאל זיין - מחיה זיין דער וועלט, העלפט דאך נישט, איז מען שוין אזוי מסבב אז ער זאל מוזן - -

איז אל"ף א ראיה דערפון אז דער מענטש דארף זיך ציען דערצו (צו 'הצנע לכת')[נח].

דאס איז א געוואלדיגער אמת, דער אויבערשטער וויל נאר אמת - וואס דער מענטש וויל נישט זיין 'טוב' זאל ווערן (נתפרסם).

מען דארף יא רעדן איינער מיט דעם אנדערן אין יראת שמים, דאס איז א באזונדערע זאך, אבער אז איך האב אין זיך זאכן וואס איך כאפ ארויס דארטן אינמיטן טאג, דארף ער נאר זעהן עם זאל זיין פארבאהאלטן.

עם שטייט פון רבי דוד'ל לעלוב'ער א טייטש[נט]: "**בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ**"[ס]. 'אחטא' איז א לשון 'מינערן'; "**איך פארבאהאלט ביי זיך אין הארצן, כדי עם זאל נישט ווערן געמינערט ביי דיר!**".

[נו] עיין חיי מוהר"ן אות ק"ז.

[נז] שיחות הר"ן אות קס"ג.

[נח] עיין שיחות הר"ן אות מ"ז; גם עיין חיי מוהר"ן אות קצ"ז.

[נט] מובא בספר ליקוטי דברי דוד (לעלוב).

[ס] תהלים קיט, יא.

'בלבי צפנתי' - 'למען' אז עס זאל נישט ווערן ביי דיר געמינערט; אז איך וועל נישט זיין פארבאהאלטן וועט עס ווערן ביי דיר געמינערט.

עס שטייט[סא]: "וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים"; 'חטאים' מיינט מען געמינערט. דער רבי ברענגט אויך[סב] אז 'חטאים' איז א לשון געמינערט.

דאס וואס מען זיצט דארטן צוזאמען און מען רעדט דארטן (איז גוט). אבער דאס וואס א מענטש כאפט ארוים וואס ער דארף ארויסכאפן, די נקודה הפנימית וואס א מענטש דארף אין זיך האבן, איז דער שלימות דערפון, דער אמת דערפון, איז נאר וואס עס איז מער פארבאהאלטן; וואס עס איז מער פארבאהאלטן, דאס וועט אים צופירן, דאס איז ממש אינגאנצן זיין חיות - אינגאנצן זיין תקוה בעולם הזה ובעולם הבא איז די זאך.

און דער בעל־דבר ווייסט דערפון, ווייל ער אז ער זאל זיך צעשפרייטן מיט דער זאך און ארויסווייזן דער זאך.

ווייזט ער ארוים, שוין, האט עס שוין נישט דעם כח, עס איז שוין נישט דאס, ס'איז שוין נישט פועל וואס עס דארף פועל זיין.

מען זאגט אויף רבי אברהם ר' נחמן'ס, ער איז געווען א געוואלדיגער 'הצנע לכת'. ווער ער איז געווען ביי אונז, שוין די לעצטע יארן זיינע, ער איז שוין געווען קראנק, איז אויך געווען, רוב היום האט מען נישט געוואוסט וואו ער איז.

האט מען געזאגט אויף אים: **"אז א מענטש הארעוועט זעכציג יאר אויף תורה, וואקסט ער אוים א למדן א גדול; א מענטש אז ער הארעוועט זעכציג יאר אויף עניוות אויף שפלות, וואקסט ער אוים אַן עניו ושפל!".**

"אז ער הארוועט זעכציג יאר אויף דער מידה פון עניוות, וואקסט ער אוים אַן 'עניו ושפל'".

[סא] מלכים-א א, כא. וברש"י שם: חטאים - חסרים ומנועין מן הגדולה.

[סב] עיין ליקוטי מוהר"ן סי' צ'.

ער (ר׳ אברהם ר׳ נחמן) איז אלט געווען ניין־און־זעכציג יאר. ער איז געבוירן געווארן תר״ט און נפטר געווארן ע״ח.

(אחד הנוכחים: וואם הייסט, מענטשן האבן נישט געוואוסט ווי אזוי ער הייסט? מען האט נישט געוואוסט זיין נאמען?) הע הע, ער איז געווען אזוי פארבאהאלטן. עס איז אבער פארט געווען אידן (וואם האבן געוואוסט פון אים). נישט אלע האבן געוואוסט וואם - - (- ער איז), ער האט נישט געטוהן קיין פעולות מען זאל וויסן פון אים. דער אויבערשטער האט רחמנות געהאט אויף די אידן וואם זיי זענען יא געוואויר געווארן פון אים.

עס איז אסאך צדיקים דא וואם פארבאהאלטן זיך - און מען וויל פון אויבן מען זאל וויסן פון זיי. אבער זיין ׳טוב׳ וואם ער האט געהאט אין זיך, דאם האט קיינער נישט געוואוסט.

מען קומט זיך צונויף צוזאמען, מען לערנט צוזאמען, מען רעדט צוזאמען, אבער די נקודה וואם ער האט אין זיך, דאם וויסט מען נישט.

אונזערע לייט פלעגן זאגן: ״מען דארף זיין א שטיק רבי אברהם מען זאל וויסן וועד רבי אברהם איז!״.

״מען דארף אליין זיין א שטיק רבי אברהם מען זאל וויסן וועד ער איז״.

זיין הארץ צום אויבערשטן וואם ער האט געהאט אין זיך, א מענטש זאל אפזיין צענדליגער יארן, אוועקגיין מוצאי שבת און קומען פרייטאג פארנאכט, דאם איז דאך נישט אזוי סתם.

מפקיר זיין דעם עסן מיט טרינקען מיט שלאפן מיט אלעם, און דארטן וואקסן. ער איז געווען ביי זיך ממש א שטיקל בלאטע, א שטיקל בלאטע. דאם איז פון די גרויסע זאכענישן אז א מענטש זאל אזוי הארעווען.

איך רעד דאך דא קעגן יעדן איינעם; דורכן כח פונעם רבי׳ן קען מען דערצו אויך זוכה זיין, מען קען זוכה זיין מען זאל מאכן גוט, און מען קען זוכה זיין מען זאל זיין פארבאהאלטן אויך.

אפילו אז מען קומט זיך צונויף, מען איז צוזאמען, פונדעסטוועגן קען מען זוכה זיין אז מען זאל - - עס זיצן צוויי חברים, ממש חברים, און מען רעדט דאך צוזאמען, און

פונדעסטוועגן דער 'טוב' פון יעדן איינעם בפנימיות ווייסט נישט איינער פון דעם אנדערן, כאטש מען רעדט צוזאמען, מען איז דאך מקבל איינער פון דעם אנדערן, מען איז מקבל, אבער זיין 'טוב' וואם ער האט אין זיך זאל דער אנדערער - כאטש ער איז זיין חבר - זאל ער אפילו גארנישט ווייסן דערפון.

עם קען זיין אז יענער וועט זיך יא אנשטויסן, יענער וועט יא זעהן. מיר האבן געזעהן אזעלכע חברים וואם האבן זיך דערוואוסט, אבער נישט דערפאר ווייל יענער האט עפעם מגלה געווען דער זאך, מפרסם געווען, נאר מען האט געוואוסט ווייל דער אויבערשטער האט געוואלט מען זאל ווייסן, אז מען זאל זיך אפלערנען פון אים אויך אז ער האט אזעלכע גוטע זאכן.

דער רבי זאגט טאקע אין תורה כ"א[סג]: "להטיב מטובו לאחרים", "היושר לגלות הסגולה לעם סגולה".

מן־השמים וויל מען דאך יא, פירט מען שוין אזוי צו. אבער דער מענטש דארף האבן אזא מין סארט גאנג אין זיך, אז ער זאל מרבה זיין בעשיית הטוב וואם ער קען, צדקה און אנדערע זאכן, דיבורים, אלעם, און נאר בעטן דעם אויבערשטן אז עם זאל נאר זיין לה', נאר לה', 'לה' לבדו'!

א געוואלדיגער אמת ליגט דערין; דער אויבערשטער איז טאקע משתוקק צו דעם אמת!

'קטן וגדול שם הוא'

עם שטייט דארטן אין איוב[סד]: "קָטֹן וְגָדוֹל שָׁם הוּא". רבי נתן האט געטייטשט אזוי: "קטן וגדול" - וויער עם איז קליין און וויער עם איז גרויס, "שם הוא" - וועט מען 'דארטן' זעהן; 'דארטן' וועט מען ווייסן וויער עם איז קליין און וויער עם איז גרויס.

[סג] אות י', וזל"ש: וְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ, מַה שֶּׁחָנָנוֹ הַשֵּׁם שֶׁיַּכְנִיס הַמַּקִּיף לִפְנִים וּלְהָבִין וּלְחַדֵּשׁ אֵיזֶה דָּבָר, הַיְשֶׁר מְחַיֵּב שֶׁיִּגַּלֶּה וְיַכְנִיס זֹאת הַהֶבְנָה שֶׁל הַסְּגֻלָּה, שֶׁהָיָה אָצְלוֹ סְגֻלָּה, שֶׁיְּגַלֶּה לְעַם סְגֻלָּה וּלְהֵיטִיב מִטּוּבוֹ לַאֲחֵרִים.

[סד] ג, יט.

קענען וואס רעדן מיר דא; ווייל דאס עיקר חשיבות פון א מענטשן איז דאך נאר ׳אמת׳; אויבן גלוסט מען נאר צום ׳אמת׳; דער רבי זאגט[סה]: א׳מה ת׳כלנה מ׳למעלה איז די ראשי תיבות ׳אמ״ת׳; און ׳תכלנה׳ איז א לשון גלוסטן - ׳כלתה נפשי׳; למעלה גלוסט מען נאר צום אמת.

קומט דאך אויס, וואס דער מענטש איז זוכה צו מער אמת, איז מער שלימות, יעדע זאך וואס ער טוהט האט מער שלימות, עס איז מער בחשיבות למעלה; דאס איז דער עיקר ׳גדול׳ - אז ער האט אין זיך מער ׳אמת׳ איז ער דארטן גרעסער; און וואר ווייסט דאס?!

דער רבי זאגט אין דער תורה פון ״ויהי נא פי שנים ברוחך״[סו]: מען דארף ממשיך זיין דעם אמת פון לעתיד אויף איצטער. דארטן איז אַן ׳עלמא דקשוט׳, דא הייסט ׳עלמא דשיקרא׳; נאר וואס דען, מען דארף ממשיך זיין דעם ׳אמת׳ פון דארטן אהערצו דא; אז דער מענטש איז מקושר צום ׳עלמא דאתי׳, ער טראכט נאר פון תכלית, איז ער ממשיך פון דארטן אהערצו דא; טאמער רייסט ער זיך אפ פון דארטן, ער האט נאר אינזין דא, דא איז ׳עלמא דשיקרא׳, דא איז פאלש, דא איז נאר מער כבוד מיט מער געלט.

קומט דאך טאקע אויס, ׳וואר איז קליין און וואר איז גרוים?׳ דאס וועט מען ׳דארטן׳ ווייסן. וואס מען האט זיך געצויגן צו מער ׳אמת׳ און געארעדט מער דיבורים צום אויבערשטן, דאס איז דער חשיבות.

[סה] ליקוטי מוהר״ן סי׳ ט׳ אות ג׳: **וְדַע, שֶׁהַכֹּל לְפִי גֹּדֶל הָאֱמֶת**, כִּי עִקַּר הָאוֹר הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא עֶצֶם הָאֱמֶת, **וְעִקַּר הִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ אֶלָּא אֶל הָאֱמֶת**. וְזֶה: ״וְאֶל אַמָּה תְּכַלֶּנָּה מִלְמַעְלָה״, לְשׁוֹן (שְׁמוּאֵל ב י״ג): ״וַתְּכַל נֶפֶשׁ דָּוִד״. אַמָּה הִיא ה׳ מוֹצָאוֹת, הַכְּלוּלִים מֵ אֵ״שׁ וּמַ״יִם, הַיְנוּ שֶׁתִּרְאֶה שֶׁיֵּצְאוּ הַדִּבּוּרִים מִפִּיךָ בֶּאֱמֶת, וְאָז יִשְׁתּוֹקֵק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַעְלָה לִשְׁכֹּן אֶצְלְךָ; וּכְשֶׁיִּשְׁכֹּן אֶצְלְךָ, הוּא יָאִיר לְךָ. וְזֶה: **אַ׳מָּה תְּ׳כַלֶּנָּה מִ׳לְמַעְלָה רָאשֵׁי תֵּבוֹת אֱמֶת**, כִּי עַל יְדֵי אֱמֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חוֹמֵד מִלְמַעְלָה לִשְׁכֹּן עִם הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״קָרוֹב ה׳ לְכָל קוֹרְאָיו״ וְכוּ׳.

[סו] ליקוטי מוהר״ן סי׳ ס״ו אות ג׳, וזל״ש: צְרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת עָלְמָא דְּאָתֵי גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה מַפָּלָה לָרְשָׁעִים גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי אֱמֶת.

דארף מען זייער זייער אפהיטן דער עצה פון רבי'ן, מען זאל זיך מיישב זיין, מען זאל זיך באטראכטן, 'מען זאל נישט לעבן קיין ווילד לעבן אָן ישוב הדעת', עם איז אַן אנדער חשיבות, אינגאנצן מיין הילוך, מיין גיין, מיין קוקן, דער גאנצער הילוך.

דער פערד האט נישט מורא

- דאם איז א גאנץ יאר. וועד שמועסט - חודש אלול; "אלול" - א קלייניקייט? פאר ראש השנה, פארן יום הדין; אז מען איז א מענטשן דן למעלה און דער מענטש האט זיך דערשראקן פארן יום הדין, האט עם אויך א חשיבות למעלה, 'ער שרעקט זיך'.

ר' אלי' חיים (ראזען) האט דערציילט, אז מען זאגט נאך פון דעם בריסקער רב, האט ער אזוי געזאגט: איינער האט אמאל געפירט דארטן נישט קיין כשר'ע סחורה. מען קומט צום גרעניץ, פארט דארטן דער בעל־בית מיט דעם נאמן זיינער. וועד שרעקט זיך? דער בעל בית האט מורא, מען דארף אריבערפירן סחורה, פאלשע סחורה, און דער נאמן האט אויך מורא.

וועד האט נישט קיין מורא? די פערד האבן נישט קיין מורא! די פערד שרעקן זיך נישט.

האט ער געזאגט: **א פערד שרעקט זיך נישט!**

א מענטש שרעקט זיך!

עם גייט דאך א 'יום הדין'! מען זעהט דאך פארט, "בראש השנה יכתבון", מען זעהט וואס עם טוהט זיך אפ אינמיטן יאר. אז א מענטש שרעקט זיך פארט, האט עם אויך א מעלה, א חשיבות, 'ער האט זיך דערשראקן'!

איי וואס איז אז ער האט זיך דערשראקן? וואס טוהט ער? ער איז דען געווארן מרה שחורה'דיג? נאר ער טוהט 'עפעס', ער דאוונט, לערנט, ער רעדט, צדקה, ער טוהט 'עפעס' - 'ער שרעקט זיך'. אבער אז דער מענטש שרעקט זיך גארנישט, וואס-וועז? מען זעהט נישט קיין שום שינוי, עם קומט ראש־השנה, וועט מען צוגרייטן האניג, מען וועט מאכן האניג לעקיך, עפל, המוציא מיט האניג, וואס-וועז? - דו **האסט גארנישט קיין מורא?! דו האסט גארנישט קיין מורא אויך?!**

נאר וואס דען, אז מען שרעקט זיך, קען מען דאך ווערן מרה שחורה'דיג, זאגט דער רבי - "ניין"! דו שרעקסט זיך? - מרה שחורה'דיג טארסטו נישט ווערן; אדרבה, אז דו שרעקסט זיך, דארפסטו ארויסכאפן מער תורה, מער תפילה, מער ישוב הדעת.

אפילו "מלאכים יחפזון", מלאכים איז מען אויך אויבן דַן, "וחיל ורעדה יאחזון, ויאמרו הנה יום הדין", עס ציטערט, עס קומט א 'יום הדין'.

'שרעקן זיך' איז נאר אויף דעם אופן, אז עס זאל מיך ממעט זיין פון די תאוות, אט דאס דארף מיר געבן דאס זיך שרעקן, נישט אז דאס שרעקן זאל מיר מאכן מרה שחורה'דיג, דאס איז נישט דער תכלית פון זיך שרעקן, דאס איז נישט די כוונה וואס דער אויבערשטער וויל אז מען זאל זיך שרעקן - אז מען זאל ווערן מרה שחורה'דיג[סז].

דאס איז א ווארט פון דעם אלטן בריסקער רב: "דער פערד שרעקט זיך נישט!"

דער וואס שרעקט זיך נישט - דער איז א פערד! מען פארט ביים גרעניץ - און ער שרעקט זיך נישט - אוי!

אזוי זאגט דער רבי[סח]: "דאס וואס די וועלט איז וויט פון השם יתברך, איז וויל זיי זענען וויט פון ישוב הדעת, מען איז זיך נישט מיישב"[סט].

דער רבי ברענגט אין "ספר המידות"[ע]: "יש להקל **אופן התשובה על החוטאים**" - מען זאל זעהן מיקל זיין דער אופן התשובה אויף די חוטאים, נישט ארויסגעבן קיין

[סז] עיין ליקוטי הלכות הל' בכור בהמה טהורה ה"ד אות כ"ט: **עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּקוּן שֶׁל הַיִּרְאָה כְּשֶׁנִּזְהָרִין שֶׁלֹּא לָבֹא עַל יְדֵי הַיִּרְאָה וְהַפַּחַד לְעַצְבוּת חַס וְשָׁלוֹם שֶׁלֹּא יִפֹּל עַל יְדֵי זֶה יוֹתֵר חַס וְשָׁלוֹם**, רַק עַל יְדֵי הַיִּרְאָה יִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה בַּה' לִהְיוֹת בָּטוּחַ בַּחֲסָדָיו הַמְרֻבִּים שֶׁהַכֹּל יִתְתַּקֵּן וְיִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה ... **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, אִכְלוּ מַשְׁמַנִּים וּשְׁתוּ מַמְתַקִּים וְשִׁלְחוּ מָנוֹת ... וְאַל תֵּעָצֵבוּ כִּי חֲדְוַת ה' הִיא מָעֻזְּכֶם**, כִּי זֶה עִקַּר הָאַזְהָרָה שֶׁהַזְהִיר אוֹתָם אָז נְחֶמְיָה כְּשֶׁרָאָה שֶׁנָּפַל עֲלֵיהֶם יִרְאָה וּפַחַד גָּדוֹל כְּשֶׁקָּרְאוּ לִפְנֵיהֶם אֶת הַתּוֹרָה מֵחֲמַת שֶׁרָאוּ בְּעַצְמָן שֶׁעָבְרוּ מְאֹד אָז כִּמְעַט עַל כָּל הַתּוֹרָה, כִּי נִכְשְׁלוּ אָז בְּנָשִׁים נָכְרִיּוֹת עַל כֵּן אָמַר לָהֶם שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁעָשׂוּ מַה שֶּׁעָשׂוּ וְעַכְשָׁו נָפַל עֲלֵיהֶם יִרְאָה וְנִתְעוֹרְרוּ לִתְשׁוּבָה יִהְיוּ נִזְהָרִין מְאֹד מְאֹד מֵעַצְבוּת בְּחִינַת **וְאַל תֵּעָצֵבוּ, שֶׁלֹּא יָבֹאוּ עַל יְדֵי הַיִּרְאָה וְהַפַּחַד לְעַצְבוּת חַס וְשָׁלוֹם.**

[סח] ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' י'. [הובא לעיל].

[סט] עיין ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' ז': מִי שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת, אֵינוֹ מִן הַיִּשּׁוּב וְאֵינוֹ מְכֻנֶּה בְּשֵׁם אָדָם כְּלָל, רַק הוּא בְּחִינַת חַיָּה בִּדְמוּת אָדָם.

[ע] ערך 'תשובה' אות י"ט.

שוערע תשובה פאר די חוטאים. און וועלכעם איז דער 'מיקל' זיין? די גרינגסטע זאך איז דאך נאר טוהן תפילה; די גרינגסטע קולא איז נאר תפילה מיט דיבורים![א] און געווענטליך - מרבה זיין בצדקה יעדער איינער (לפי דרגתו) **דארטן.**

אז איינער קען נאר - - איז דאס ביים אויבערשטן חשוב מער ווי יענער גיט אַן אָקס. עם איז דא א מעשה אין מדרש[ב], "די צוויי טויבן מאכן א רעש אויבן מער ווי דעם" - -

אמת'ע שמחה

עם שטייט א לשון אין "זוהר הקדוש"[ג]: "צדיקייא הוי מסתכלי בהאי עלמא כאילו ההוא יומא מסתלקי מעלמא" - די צדיקים האבן תמיד געקוקט ווי 'היינט', 'היינט', 'היינט' - -

---

[א] עיין שמות רבה לח, ד; גם עיין שיחות הר"ן אות ג': מִכָּל הַנְּפִילוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁבָּעוֹלָם רַחֲמָנָא לִצְלָן יְכוֹלִים לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ **בְּנָקֵל** כִּי לִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר. **וְהָעִקָּר שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מִלְּצַעֵק אֶל ה' וּלְהִתְחַנֵּן וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.** [עיין גם ליקוטי הלכות הל' קריאת ש"ה אות י"ד י"ח; מנחה ה"ז אות מ'; חדש ה"ד אות י'; הל' העושה שליח לגבות חובו ה"ג אות י"ג].

[ב] עיין ויקרא רבה ג, ה: אַגְרִיפַּס הַמֶּלֶךְ בִּקֵּשׁ לְהַקְרִיב בְּיוֹם אֶחָד אֶלֶף עוֹלוֹת, שָׁלַח וְאָמַר לַכֹּהֲנֵי גְדוֹל אַל יַקְרִיב אָדָם הַיּוֹם חוּץ מִמֶּנִּי, בָּא עָנִי אֶחָד וּבִידוֹ שְׁתֵּי תוֹרִים, אָמַר לַכֹּהֵן הַקְרֵב אֶת אֵלּוּ, אָמַר לוֹ, הַמֶּלֶךְ צִוַּנִי וְאָמַר לִי אַל יַקְרִיב אָדָם חוּץ מִמֶּנִּי הַיּוֹם. אָמַר לוֹ, אֲדוֹנִי כֹּהֵן גָּדוֹל, אַרְבָּעָה אֲנִי צָד בְּכָל יוֹם וַאֲנִי מַקְרִיב שְׁנַיִם וּמִתְפַּרְנֵס מִשְּׁנַיִם, אִם אִי אַתָּה מַקְרִיבָן אַתָּה חוֹתֵךְ פַּרְנָסָתִי, נְטָלָן וְהִקְרִיבָן. נִרְאָה לוֹ לְאַגְרִיפַּס בַּחֲלוֹם קָרְבָּן שֶׁל עָנִי קִדְּמָהּ. שָׁלַח וְאָמַר לַכֹּהֵן גָּדוֹל, לֹא כָךְ צִוִּיתִיךְ אַל יַקְרִיב אָדָם חוּץ מִמֶּנִּי הַיּוֹם. אָמַר לוֹ, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ בָּא עָנִי אֶחָד וּבִידוֹ שְׁתֵּי תוֹרִים, אָמַר לִי הַקְרֵב אֵלִי אֶת אֵלּוּ, אָמַרְתִּי לוֹ הַמֶּלֶךְ צִוַּנִי וְאָמַר לִי אַל יַקְרִיב אָדָם חוּץ מִמֶּנִּי הַיּוֹם, אָמַר, אַרְבָּעָה אֲנִי צָד בְּכָל יוֹם וַאֲנִי מַקְרִיב שְׁנַיִם וּמִתְפַּרְנֵס מִשְּׁנַיִם, אִם אִי אַתָּה מַקְרִיב אַתָּה חוֹתֵךְ אֶת פַּרְנָסָתִי, לֹא הָיָה לִי לְהַקְרִיבָן?! אָמַר לוֹ, יָפָה עָשִׂיתָ כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ. מַעֲשֶׂה בְּשׁוֹר אֶחָד שֶׁהָיוּ מוֹשְׁכִין לְקָרְבָּן וְלֹא נִמְשָׁךְ, בָּא עָנִי וּבִידוֹ אֲגֻדָּה אַחַת שֶׁל טִרוֹקְסִימָא וְהוֹשִׁיט לוֹ וַאֲכָלָהּ וְנֶעֱשׂ הַשּׁוֹר וְהוֹצִיא מַחַט וְנִמְשָׁךְ לְקָרְבָּן, נִרְאָה לְבַעַל הַשּׁוֹר בַּחֲלוֹמוֹ, קָרְבָּנוֹ שֶׁל עָנִי קִדְּמָהּ. מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁהֵבִיאָה קֶמַח שֶׁל סֹלֶת, וְהָיָה כֹּהֵן מְבַזֶּה עָלֶיהָ, וְאָמַר, רְאוּ מָה הֵן מַקְרִיבוֹת, מַה בָּזֶה לֶאֱכֹל, מַה בָּזֶה לְהַקְרִיב, נִרְאָה לַכֹּהֵן בַּחֲלוֹם אַל תְּבַזֶּה עָלֶיהָ, כְּאִלּוּ נַפְשָׁהּ הִקְרִיבָה. וַהֲרֵי דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמַה אִם מִי שֶׁאֵינוֹ מַקְרִיב נֶפֶשׁ כְּתִיב בּוֹ נֶפֶשׁ, מִי שֶׁהוּא מַקְרִיב נֶפֶשׁ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּאִלּוּ נַפְשׁוֹ הִקְרִיב.

[ג] פר' ויחי דף ר"כ ע"א: זַכָּאֵי חֲסִידֵי, בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא מִסְתַּכְּלֵי בְּלִבַּיְיהוּ, כְּאִלּוּ הַהוּא יוֹמָא מִסְתַּלְּקֵי מֵעַלְמָא, וְעָבְדִין תְּיוּבְתָּא שְׁלֵימְתָּא קַמֵּי מָארֵיהוֹן.

קומט דאך אוים, א מענטש וואס ער טראכט פון 'יום המיתה', דארף עם אים מאכן מרה שחורה'דיג? ניין! דאס איז א געוואלדיגער לימוד[עד].

די וועלט זאגט: "די ברסלב'ער חסידים זענען מרה שחורה'דיגע, מען רעדט נאר פונעם תכלית; מען דארף שוין נישט אזוי רעדן פונעם תכלית, מען דארף זיין פרייליך!".

דאס איז א גרויסער טעות דאס דאזיגע; אויב מען האט נישט אינזין דעם תכלית, קען מען גארנישט זיין פרייליך. עם שטייט א פסוק אין קהלת[עה]: "וּלְשִׂמְחָה מַה זֹּה עֹשָׂה?" - וואספארא שמחה איז דאס? מיט וואס פריי איך זיך?! אויב איך האב נישט אינזין דעם תכלית, פריי איך זיך דאך נאר מיט די תענוגים פון דער וועלט, וואספארא שמחה איז דאס?!

אז מען האט נאר אינזין דעם תכלית, מען ווייסט וואס דער תכלית איז, דער תענוג עולם הבא, מען וועט קענען זיין נענטער צום אויבערשטן; נישט נאר טראכטן דארטן פון שטארבן, וואו מען וועט ליגן; נאר טראכטן פון דעם לעצטן תכלית, דעם תענוג עולם הבא, שעשוע עולם הבא, וואס אפילו נביאים האבן נישט געזעהן דעם תענוג פון עולם הבא[עו], אזוי ווי מען זאגט אין דער "אקדמות": "וְלָא אִשְׁתְּמַע וְחָמֵי נְבִיאָן חֶזְוָתָא!" - די נביאים האבן נישט געזעהן דעם תענוג עולם הבא, דאס האט מען זיי נישט געווייזן, "עין לא ראתה", אזא תענוג שטייט פאר אונז!

נאר וואס דען, אט דער תענוג - וואס מען וועט דא ממעט זיין אין די תענוגים מיט די זאכענישן, וועט מען זיין נענטער צו יענעם תענוג. און דאס מאכט נישט מרה שחורה'דיג, דאס מאכט נאר פרייליך[עז].

[עד] עיין ליקוטי הלכות הל' פסח ה"ט אות י"ח בענין מה שבהילולא דמר בריה דרבינא אמרו רבנן לרב הונא זוטי, לישרי לן מר. אמר להו, וי לן דמיתנן וי לן דמיתנן, וכו' עיי"ש.

[עה] ב, ב.

[עו] גמ' סנהדרין דף צ"ט ע"א.

[עז] עיין ליקוטי הלכות הל' ברכת הודאה ה"ו אות ט': צְרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר מְאֹד מְאֹד לְהַמְשִׁיךְ שִׂמְחָה עַל עַצְמוֹ עַל יְדֵי שֶׁיִּסְתַּכֵּל עַל הַסּוֹף שֶׁהוּא תַּכְלִית הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁבָּת שֶׁאָז יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי אֶפְלוּ הַפָּחוּת שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל וְהַגָּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים אֵין שִׁעוּר לְכָל נְעִימוּת הַטּוֹב הַנִּפְלָא שֶׁיִּזְכֶּה אָז; גם עיין שם הל' אישות ה"ד אות י"ט: מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל תַּכְלִיתוֹ בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי כְּשֶׁמַּגִּיעַ לַיִּלַּךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת אוֹ

אז איך מיין אז עס איז נאר דא דער גוטער מיטאג מיט דעם גוטן - - נאר דאס איז דא, קיין בעסערס איז נישטא, (דעמאלט איז ביטער).

אז איך וויים אז עס איז דא א תענוג עולם הבא, א ליכטיגקייט וואס 'איין רגע תענוג פון דארטן איז בעסער ווי אלע תענוגים פון דער וועלט'[עח], אז מען האט דעם געדאנק, אזא מין ליכטיגקייט שטייט פאר מיר, דאס קען זיין אַן אמת'ע שמחה[עט].

עס שטייט[פ]: "עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקֹמוֹ". למעלה איז נאר 'חדוה', דארטן איז נאר 'עוז וחדוה'. זאגט דער רבי דארט אין א תורה[פא], דאס איז 'חדוה דמטרוניתא', די שמחה פון דער שכינה הקדושה.

ביי דעם פגם פונעם מבול שטייט[פב] : "וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ"; זיי האבן למעלה ארויפגעבראכט א מין עצבות אין דער בריאה; דורך פגם הברית איז מען ווייט פון שמחה, רחמנא ליצלן, עצבות[פג].

'ושמור צאתנו ובואנו'

אין תורה ס"ו רעדט דער רבי דארטן פון די ט' נקודות, פון קמץ ביז שורוק. און דער רבי רעדט דארטן פון אל"ף.

לִדְבַר מִצְוָה הוּא רָץ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וּבִזְרִיזוּת גָּדוֹל, כִּי רַק זֶה הוּא חִיּוּתוֹ וְתִקְוָתוֹ לָנֶצַח וְחוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל הֲבָלִים, כִּי לֹא יִשָּׁאֵר כְּלוּם מִשּׁוּם דָּבָר לֹא מֵעֲשִׁירוּת וְלֹא מִצַּעַר הָעֲנִיּוּת וְהַדַּלּוּת.

עח עיין ליקוטי מוהר"ן תניינא סי' ז' אות ו': כָּל הַזְּמַן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה כֻּלּוֹ, מַה שֶּׁהָיָה וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה, הוּא כֻּלּוֹ אַיִן וָאֶפֶס נֶגֶד יוֹם אֶחָד, וַאֲפִלּוּ נֶגֶד רֶגַע אַחַת שֶׁל עוֹלָם הַבָּא.

עט עיין ליקוטי הלכות הל' ברכת הראיה ה"ה אות כ': **תֵּכֶף כְּשֶׁזּוֹכְרִין בָּעוֹלָם הַבָּא צָרִיךְ כָּל אֶחָד לִשְׂמֹחַ בְּחֶלֶק נְקֻדָּתוֹ הַטּוֹבָה** שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִקְדֻּשַׁת יִשְׂרָאֵל. כִּי נְקֻדָּה דְּנְקֻדָּה מִקְדֻּשַׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ לְהַפָּחוֹת שֶׁבַּפָּחוֹתִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, אֵין כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּדַאי לִסְבֹּל תִּקֻּף עִצָּם הַשִּׂמְחָה שֶׁיּוֹכֶה לָעָתִיד; גם עיין כוכבי אור - ששון ושמחה, תפילה א'.

פ דברי הימים-א טז, כז.

פא ליקוטי מוהר"ן סי' כ"ז אות ו'.

פב בראשית ו, ו.

פג עיין ליקוטי הלכות הל' תולעים ה"ד אות ב': עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית הוּא עַל יְדֵי עַצְבוּת, בְּחִינַת וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ. הַנֶּאֱמַר בְּדוֹר הַמַּבּוּל שֶׁפָּגְמוּ בַּבְּרִית וְהִשְׁחִיתוּ אֶת דַּרְכָּם עַל הָאָרֶץ. וּלְהֵפֶךְ תִּקּוּן הַבְּרִית הוּא עַל יְדֵי שִׂמְחָה בְּחִינַת עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה.

האט רבי נתן געזאגט: "דער רבי לערנט מיט אונז 'קמ"ץ-אל"ף'!". די ערשטע נקודה איז 'קמ"ץ', און דער רבי רעדט דארטן פון 'אל"ף'; דער רבי הויבט אָן מיט אונז לערנען 'קמ"ץ-אל"ף'![פד]

"איר גייט אין מיין חדר!" - מען גייט דאך אין דעם חדר פון רבי'ן, מען הויבט אָן לערנען מיט אונז 'קמ"ץ אל"ף' פון אנהויב אָן, אזוי ווי מען לערנט מיט א קליין קינד - 'טוה אזוי, טוה אזוי, טוה אזוי'.

די היינטיגע וואך - "כי תצא למלחמה". אונזערע לייט פלעגן טייטשן: "כי תצא" - ווען מען גייט נאר ארויס אינדרויסן - איז שוין א 'מלחמה'![פה]

דער "זוהר הקדוש" זאגט[פו], אין דעם שם הוי"ה איז דא פיר אותיות, און מיט דעם מילוי איז צען. א רשות היחיד איז אויך אזוי, 'גבהו י' טפחים, ורחבו ד' טפחים'. וויבאלד אז מען איז אין 'רשות היחיד' איז מען 'ברשות יחידו של עולם'; גייט מען נאר ארויס אינדרויסן, איז שוין א 'רשות הרבים', איז שוין חיצונים, מען איז שוין אין א מלחמה; אז מען גייט נאר ארויס, איז מען שוין אין א מלחמה[פז]. דאס איז געווען אלץ נאך אין די פריערדיגע יארן, וועט שמועסט היינט.

[פד] עיין עלים לתרופה במכתב מיום ערשב"ק בלק ת"ר: הֶחֱיֵיתָ אֶת נַפְשִׁי בַּמֶּה שֶׁהִזְכַּרְתָּ שֶׁמְּחַיֶּה אוֹתְךָ **קָמֵץ אָלֶף**. וּבֶאֱמֶת צְרִיכִין לְהַתְחִיל לִלְמֹד עִמְּךָ וְעִם כָּלָנוּ מֵחָדָשׁ **קָמֵץ אָלֶף**. בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה שֶׁגִּלָּה הוּא זַ"ל; גם עיין שם במכתב מיום ד' משפטים תר"ב: וְהֶחֱיֵיתָ אוֹתִי גַּם כֵּן בְּמִכְתָּבְךָ שֶׁקָּרָאתִיו הַיּוֹם שֵׁנִית בַּמֶּה שֶׁכָּתַבְתָּ **שֶׁצְּרִיכִין לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ קָמֵץ אָלֶף וְכוּ'**. כֵּן הַדָּבָר בְּוַדַּאי מִי יִתֵּן שֶׁנִּזְכֶּה לֵילֵךְ בָּזֶה כָּל יָמֵינוּ בְּכָל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלֵינוּ, אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה נִזְכֶּה בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת לְהִתְעוֹרֵר מֵחָדָשׁ.

[פה] עיין ליקוטי מוהר"ן סי' ר"פ: וְזֶה פֵּרוּשׁ (דְּבָרִים כ"א): "כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה" וְכוּ'. כִּי תֵּצֵא, זֶה בְּחִינוֹת מַשָּׂא וּמַתָּן, בְּחִינַת (דְּבָרִים ל"ג): "שְׂמַח זְבוּלוּן בְּצֵאתֶךָ" וְכוּ' ... וְזֶהוּ לַמִּלְחָמָה עַל אוֹיְבֶיךָ, כִּי אָז הוּא שְׁעַת מִלְחָמָה עִם הָאוֹיְבִים.

[פו] בכמה מקומות.

[פז] עיין ליקוטי הלכות הל' ראש השנה ה"ד אות ז': יָדוּעַ שֶׁבַּחוּץ הוּא מְקוֹם שְׁלִיטַת הַחִיצוֹנִים, **וְעַל כֵּן נִקְרָאִים חִיצוֹנִים שֶׁמְּקוֹמָם בַּחוּץ**, אֲבָל בְּתוֹךְ הַבַּיִת הוּא מָקוֹם מִשְׁמָר מֵהֶם. וְשָׁם עִקַּר הַמִּשְׁכַּת הַקְּדֻשָּׁה ... כִּי הַבַּיִת הוּא דִּירַת אָדָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתּוֹרָה, בִּבְחִינַת זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם. **וְהַבַּיִת נִקְרָא רְשׁוּת הַיָּחִיד, שֶׁהוּא בְּחִינַת רְשׁוּת יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁגָּבְהוֹ עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה** (כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים). **וְעַל כֵּן עִקַּר הַקְּדֻשָּׁה הוּא בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם.**

רבי נתן האט געהאט אויבן אַן אויבערשטיבל, אויבן. פלעגט ער פארהענגען דעם פענסטער אפילו ביטאג (וואס מען דארף אז די ליכטיגקייט זאל אריינקומען. ואמר:) **"ווינציגער א קוק אין דער וועלט!".**

"ווינציגער א קוק אין דער וועלט"!

אז מען איז נאך אין 'רשות היחיד', איז מען 'ברשות יחידו של עולם'; אז מען גיט א גיי ארוים, איז שוין א מלחמה, שוין א מלחמה! ווער שמועסט היינט איז אוודאי א מלחמה.

מען בעט דעם אויבערשטן ביי "השכיבנו": "ושמור צאתנו ובואנו" - ביי מיין ארויסגיין און ביי מיין קומען. אז איך גיי ארוים, אז איך קום צוריק, זאל איך נישט ווערן צעקלאפט, איך זאל נישט ווערן צובראכן אויף שטיקער אינדרויסן. דאס איז אלץ דיבורים וואס מען רעדט פונעם תכלית. די וועלט וויל גארנישט ליידן אזעלכע דיבורים אינגאנצן.

דער אמת איז דאך אזוי, אז מען האט נישט די דיבורים, לעבט מען דאך אינגאנצן א לעבן אָן ישוב הדעת, מען לעבט נישט קיין לעבן.

אז איך גיי ארוים, דארף איך פריער בעטן דעם אויבערשטן איך זאל זיין גאנץ, איך זאל נישט ווערן צוקלאפט, און קומען צוריק, און לעבן א טאג, דער טאג זאל זיין א לעבעדיגער טאג.

אונזערע לייט פלעגן זיך ווינטשן: 'דו זאלסט האבן א גוטע נאכט', 'דו זאלסט האבן א גוטן טאג' - דאס איז א וואונטש! 'דו זאלסט האבן א גוטע נאכט', 'דו זאלסט האבן א גוטן טאג'.

'יזכור לו יום המיתה'

(השואל: רבי אברהם ר' נחמן'ס רעדט פונעם תכלית אין "כוכבי אור", ער האט א גאנצע תפילה דערויף, ער רעדט יא פון די עונשים, אזוי מיטן גאנצן - - ווי אזוי עם וועט אויסזעהן) **יא יא**[פח].

[פח] עיין כוכבי אור - ששון ושמחה, בתפילות שם.

(השואל: אונזערע לייט האבן אזוי גערעדט פונעם תכלית איינער מיטן צווייטן?) **מען האט גערעדט פונעם תכלית, אבער נישט אויף צו ווערן מרה שחורה'דיג.**

די גמרא זאגט[פט]: "יזכור לו יום המיתה". רבי נתן רעדט עם אין א הלכה[צ]: "'אם פגע בך מנוול זה - משכהו לבית המדרש', און אויב גייט ער נישט אוועק - זאלסטו ליינען קריאת שמע, ביז, ער זאל זיך דערמאנען דעם 'יום המיתה'; די לעצטע זאך איז 'יום המיתה'.

פרעגט רבי נתן די קשיא, אויב דער 'יום המיתה' דאם איז שוין די לעצטע עצה, קען מען דאך דאם זאגן באלד די ערשטע - 'יום המיתה'? 'אם פגע בך מנוול זה' - דערמאן אים 'יום המיתה' און שוין!? פארוואם 'ואם לאו' - אז ער ווערט נישט נתפעל פון תורה, ערשט דעמאלט גייט ער צו 'יום המיתה'? ווייטער גייט שוין נישט; עם קומט אוים פון דער גמרא אז 'יום המיתה' איז שוין די בעסטע עצה.

איינמאל איז די קשיא: דער יצר־הרע שרעקט זיך עפעם פון 'יום המיתה'? ער איז דאך אליין דער מלאך־המות? דו ווסט אים דערמאנען דעם 'יום המיתה'? וואם? ער שרעקט זיך עפעם דערפון?[צא] און אויב דאם איז די גרעסטע עצה, קען ער דאך באלד

[פט] ברכות ה' ע"א.

[צ] ליקוטי הלכות הל' בציעת הפת ה"ה אות כ"ב, עיי"ש באריכות.

[צא] עיין זוהר הקדוש פר' מקץ דף ר"ב ע"א: לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע, וְיִשְׁתַּדֵּל אֲבַתְרֵיהּ. אִי אָזִיל מִנֵּיהּ, יָאוּת. וְאִי לָאו, יִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹרַיְיתָא. דְּהָא לֵית לָךְ מִלָּה לְתַבְרָא יֵצֶר הָרָע אֶלָּא אוֹרַיְיתָא. אִי אָזִיל, מוּטָב. וְאִי לָאו, יַדְכַּר לֵיהּ יוֹמָא דְמוֹתָא, בְּגִין לְתַבְרָא לֵיהּ. הָכָא אית לְאִסְתַּכָּלָא, דְּהָא דָא הוּא יֵצֶר הָרָע, וְדָא הוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וְכִי מַלְאַךְ הַמָּוֶת מִתְבַּר מִקַּמֵּי יוֹמָא דְמוֹתָא. וְהָא אִיהוּ קָטוֹלָא דִּבְנֵי נָשָׁא חֲוֵי, וְאִשְׁתְּמַע דְּחָדָוָה הוּא דִילֵיהּ. וּבְגִין כָּךְ אַסְטֵי לוֹן לִבְנֵי נָשָׁא תָּדִיר, בְּגִין לְאַמְשָׁכָא לוֹן לְדָא. אֶלָּא וַדַּאי מַה דְּאִתְּמַר, דְּיִדְכּוֹר לֵיהּ בַּר נָשׁ הַהוּא יוֹמָא דְמוֹתָא. וַדַּאי הָכִי הוּא, בְּגִין דְּמִתְבַּר לְבָא דְּבַר נָשׁ. דְּהָא יֵצֶר הָרָע לָא שַׁרְיָא אֶלָּא בְּאֲתַר דְּאִשְׁתַּכַּח חֲדָוָה דְחַמְרָא, וְגַסוּתָא דְרוּחָא. וְכַד אִשְׁתַּכַּח רוּחָא תְּבִירָא, כְּדֵין אִתְפְּרַשׂ מִנֵּיהּ, וְלָא שַׁרְיָא בַּהֲדֵיהּ. וּבְגִין כָּךְ בָּעֵי לְאַדְכָּרָא לֵיהּ יוֹמָא דְמוֹתָא, וְיִתְבַּר גּוּפֵיהּ, וְאִיהוּ אָזִיל לֵיהּ. [תרגום: וְשָׁנִינוּ, לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע וְיִשְׁתַּדֵּל אַחֲרָיו. אִם הוֹלֵךְ מִמֶּנּוּ - יָפֶה, וְאִם לָאו - יִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁהִנֵּה אֵין לְךָ דָּבָר לִשְׁבֹּר אֶת הַיֵּצֶר הָרָע אֶלָּא הַתּוֹרָה. אִם הוֹלֵךְ - מוּטָב, וְאִם לֹא - יַזְכִּיר לוֹ אֶת יוֹם הַמָּוֶת, כְּדֵי לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרֵי זֶה הוּא יֵצֶר הָרָע, וְזֶה הוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְכִי מַלְאַךְ הַמָּוֶת נִשְׁבָּר לִפְנֵי יוֹם הַמָּוֶת, וַהֲרֵי הוּא הַהֶרֶג שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְנִשְׁמָע שֶׁזּוֹ שִׂמְחָה שֶׁלּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ מַסְטֶה אֶת בְּנֵי הָאָדָם תָּמִיד כְּדֵי לְהַמְשִׁיכָם לָזֶה? אֶלָּא וַדַּאי מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר שֶׁיִּזְכֹּר לוֹ אָדָם אוֹתוֹ יוֹם הַמָּוֶת - וַדַּאי כֵּן זֶה, כְּדֵי לִשְׁבֹּר אֶת לֵב הָאָדָם, שֶׁהֲרֵי אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצֵאת שִׂמְחַת הַיַּיִן וְגַסּוּת הָרוּחַ, וּכְשֶׁנִּמְצֵאת רוּחַ שְׁבוּרָה, אָז נִפְרָד מִמֶּנּוּ וְאֵין שׁוֹרֶה עִמּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַזְכִּירוֹ אֶת יוֹם הַמָּוֶת, וְיִשָּׁבֵר גּוּפוֹ, וְהוּא הוֹלֵךְ לוֹ].

אין אנהויב זיך ניצן מיט דער עצה פון 'יום המיתה'? פארוואס הויבט מען אָן ביי 'תורה'?

זאגט רבי נתן אזוי, דער עיקר עצה איז טאקע 'תורה', "אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית מדרש", די תורה איז, "אם אבן הוא נימוח"[צב], ער ווערט צוקלאפט דורך דער תורה; נאר אז ער גייט נישט אוועק, פארוואס? ווייל ער לאזט מיך נישט צו צו דער תורה, דו האסט נישט קיין צייט, דו ביסט דאך פארנומען, דערמאן דעם 'יום המיתה'; און וואס איז דעמאלט? דורך דעם 'יום המיתה' וועל איך זיך צוריק אויסדרייען צו דער תורה.

די עצה איז טאקע די תורה, נאר ער לאזט דאך אבער נישט צו צו דער תורה, איז אז עס איז דא א 'יום המיתה', איך וועל זיך מוזן אינגאנצן אפטיילן פון אלעם, קען ער דעמאלט זיך צוריקכאפן צו דער תורה.

ווי מיר האבן געזעדט פריער, דער 'יום המיתה' האט אין זיך עטליכע טייטשן; בשעת ער קומט צו גיין מיט א זאך, דערמאן איך אים דעם 'יום המיתה' טאקע, קען עם אים אפקלאפן, גייט ער אוועק.

מיר רעדן דאך אבער (בכלליות) - רעדן פון דעם תכלית וואס דער רבי רעדט אין תורה נ"ד - מען זאל היטן דעם זכרון, דעם זכרון פון עלמא דאתי, אזוי ווערט נשלם דער שם 'ה' אלקי'[צג], דארטן מיינט נישט דער רבי דעם פראסטן 'יום המיתה' - די עונשים.

עס איז פארהאן אמאל א מענטש וואס דער יצר־הרע פארקרימט אים מיט א נארישקייט, און אז ער דערמאנט זיך דעם 'יום המיתה', גייט ער אוועק. אבער א וועג פאר עבודת ה', אינזין האבן 'עלמא דאתי', מיינט מען דעם עלמא דאתי - דעם תענוג עולם הבא, היטן דעם זכרון.

[צב] קידושין ל' ע"ב.

[צג] וזל"ש אות א': כִּי צְרִיכִין לִשְׁמֹר מְאֹד אֶת הַזִּכָּרוֹן, שֶׁלֹּא יִפֹּל לְשִׁכְחָה, בְּחִינַת מִיתַת הַלֵּב. וְעִקַּר הַזִּכָּרוֹן הוּא לִזְכֹּר תָּמִיד בְּעָלְמָא דְּאָתֵי, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּדַעְתּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁאֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד. וְעַל יְדֵי מַה שֶּׁמְּדַבֵּק מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּעָלְמָא דְּאָתֵי, עַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה יִחוּד ה' אֱלֹקֵי.

דער רבי זאגט, מען דארף זייער היטן דעם זכרון, זייער היטן דעם זכרון, באלד ווי ער עפנט נאר אויף די אויגן, "כך ראוי להיות מנהג ירא"י ה', תיכף בבוקר בהקיצו, יזכור מיד שיש עלמא דאתי"[צד].

מען זעהט דאך פאר זיך נאר די וועלט, עס איז דאך אבער דא נאך א וועלט, עס איז דא נאך א וועלט, דא מיינט מען נישט זיך אויסמאלן דעם 'יום המיתה' - די וועלט אין קבר, דא מיינט מען 'יום המיתה' - טאקע דעם תענוג פון עולם הבא.

פארוואס ליג איך אזוי אין דער וועלט מיט אלע תענוגים? ווייל איך זעה נישט קיין אנדערע וועלט פאר זיך, 'אט דאס איז עס', וואס איז נאך דא בעסערס?! דאס איז עס און מער נישט. ניין! עס איז דא נאך א וועלט, עפעס א בעסערע זאך פון דער וועלט, דארטן לאכט מען זיך אוים אינגאנצן פון דער וועלט[צה].

'אבדו עשתונותיו'

עס איז געווען איינער פון אונזערע מענטשן, איך האב אים נישט פארכאפט, ער פלעגט דאוונען זייער בכוונה. איז ביים דאוונען ביי: "בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ עֶשְׁתֹּנֹתָיו"[צו], האט ער זיך אפגעשטעלט אסאך. 'עשתונותיו' איז דער טייטש, די געדאנקען, 'מחשבותיו' - טייטשט רש"י.

"ביום ההוא", די אלע מחשבות, די אלע געדאנקען, "אבדו עשתונותיו", 'וואס וועט ווערן פון די אלע געדאנקען?!' 'וואס האב איך דערפון?!' 'פארוואס האב איך אוועקגעגעבן - - ?! דא איז דאך אַן אנדערער וועלט גאר, צו וואס האב איך

[צד] ליקוטי מוהר"ן שם אות ב': וּבְחִינָה זוֹ, לִזְכֹּר תָּמִיד בָּעוֹלָם הַבָּא, דְּהַיְנוּ לְאַדְבָּקָא מַחֲשַׁבְתֵּהּ בְּעָלְמָא דְּאָתֵי, הוּא בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת. בִּכְלָלִיּוּת כָּךְ רָאוּי לִהְיוֹת מִנְהַג יִרְאֵי הַשֵּׁם, תֵּכֶף בַּבֹּקֶר בַּהֲקִיצוֹ, קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל שׁוּם דָּבָר, יִזְכֹּר מִיָּד בָּעָלְמָא דְּאָתֵי. וְאַחַר כָּךְ יַעֲשֶׂה זֹאת בִּפְרָטִיּוּת.

[צה] עיין שיחות הר"ן אות צ"ו: וּבְוַדַּאי אִם הָיָה נִזְכָּר בְּטוֹב זִכָּרוֹן מִתַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַבָּא, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה יָכוֹל לְסִבֹּל כְּלָל חִיּוּת וְתַעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה.

[צו] תהלים קמו, ד. וב'מצודות' שם פירוש: כי כאשר תצא ממנו רוח החיוני אז ישוב אל האדמה אשר נלקח ממנה וביום ההוא אבדו כל מחשבותיו כי איננו להוציאם אל הפועל - ומה א"כ בטחונו.

אוועקגעגעבן?! אזעלכע מחשבות, אזעלכע מיני געדאנקען אוועקגעגעבן?! פארוואס?! פארוואס האב איך דאס געטוהן?!'

- ער האט געהייסן ר' ישראל לייב. ביים דאוונען איז דאס געווען ביי אים אַן אפשטעל.

(השואל: יעדן טאג?) יא, ביי "ביום ההוא אבדו עשתונותיו".

(השואל: וועד איז דאס געווען?) איינער איז געווען ר' ישראל לייב, רבי אברהם ר' נחמן'ס האט גערעדט פון אים. ער פלעגט דאוונען זייער געשמאק, ער איז געווען פון באפאליע.

ר' יוחנן (גאלאנט) האט געקענט זיין זון, ער פלעגט לערנען מיט יוחנן, ר' אשר באפאליע, דאס איז געווען דער זון זיינער.

מיר רעדן פון ר' ישראל לייב'ן - דער טאטע זיינער. מען רעדט דאך נאר א וואַרט אויף "ביום ההוא אבדו עשתונותיו", אז וויפיל ער האט געדאוונט בכוונה, אבער דא האט ער פארבראכט - "ביום ההוא אבדו עשתונותיו"!

די אלע געדאנקען, "ביום ההוא אבדו עשתונותיו", 'פארוואס האב איך אוועקגעגעבן אזויפיל דעם געדאנק מיינע? אויף וואס האב איך אוועקגעגעבן די מחשבות מיינע?!' דאס איז דאך א געלעכטער, 'פארוואס האסטו נישט נאר געטראכט פונעם אויבערשטן, פון תורה ותפילה?' די אלע נארישע 'עשתונותיו' איז 'ביום ההוא אבדו'.

דער אויבערשטער זאל העלפן מען זאל זיך נישט לאזן נאַרן. דער רבי האט געזאגט[צז]: **"דאס זאלט איר מקבל זיין פון מיר, איר זאלט זיך נישט לאזן נאַרן; די וועלט נארט אפ!"**.

אונזערע לייט זענען געווען מענטשן מיט ישוב הדעת. די רוסישע זענען געווען נאך מער ווי די פוילישע, נישט אזוי רעש'יג, מיושב'דיגע אידן, לעבן מיט ישוב הדעת, נישט קיין 'פלוטעם'.

[צז] שיחות הר"ן אות נ"א.

דער רבי האט דאך אזוי געזאגט[צח]: "אָן התבודדות איז מען... 'שקורין פלוטעם'". 'פלוטעם' הייסט אָן 'ישוב הדעת', ער קען כאפן, ער קען לויפן, ער קען טוהן אזא מין גוטע זאך וואם עם איז גרוים געווען, און נאכדעם כאפט ער אפ צוריק; 'שקורין פלוטעם'.

ווען עם איז טאקע אנגעקומען די פוילישע, איז די רוסישע אידן האבן - - וואם איז דאם? זיי זענען געווען דורות, גרויסע מענטשן, עובדי ה', מיט ישוב הדעת, נישט מיט קיין רעש נישט מיט קיין לויפן.

החסידים ממדינת קיר"ה

(ר' משה בינענשטאק, ווי האט דער רבי געזאגט, ער האט געוואלט זיין זאך זאל זיך לייגן אויף ליטווישע?)
די ליטווישע האבן א מעלה, זיי קענען זיצן אויף אַן ארט מערער, ער זיצט און לערנט; די פוילישע זענען מער לעבעדיגער.

דער רבי האט ליב געהאט די פון מדינת קיר"ה[צט], ביי זיי איז די אמונה זייער, זיי זענען פשוטים. 'מדינת קיר"ה' דאם איז גאליציע, די אמונה פשוטה איז ביי זיי מער.

אז רבי נתן איז געקומען אהינצו דארטן איז ער געוואלדיג נתפעל געווארן פון זיי, די אמונה פשוטה איז אזוי גרוים ביי זיי געווען. רבי נתן איז געווען דארטן אין בראָד[ק], אין לעמבערג, יענע ערטער איז אלץ 'מדינת קיר"ה'.

(השואל: אונגארן נישט?) אונגארן איז אויך געווען א טייל[קא].

(אחד הנוכחים: בעלז איז אויך דארט?) יא, בעלז איז אויך דארט.

[צח] שיחות הר"ן אות רכ"ח.

[צט] עיין ליקוטי מוהר"ן סי' קפ"ו: מַה שֶּׁמְּסַפְּרִין מוֹפְתִים מֵהַצַּדִּיקִים שֶׁבִּמְדִינוֹת קיר"ה (דְּוִין). הוּא מֵחֲמַת שֶׁאַנְשֵׁיהֶם הֵם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים וּמַאֲמִינִים בְּהַצַּדִּיקִים, וכו' עיי"ש; עיין גם חיי מוהר"ן אות תקל"ט; [גם עיין ליקוטי הלכות הל' חזקת קרקעות ה"ה אות ט"ו].

[ק] עיין שיש"ק (חדש) ח"ב, אותיות תמ"ט-תס"ב.

[קא] אונגארן היתה חלק ממדינות הקיר"ה - הקיסר ירום הודו - של הממלכה עסטרייך-אונגארן שכללה גם את גאליציע.

אז זיי האבן געהערט א 'דיבור' פונעם רבי'ן, צו פון רבי נתן'ען - האבן זיי - האָ האַ! - מיט א בענקאכץ, מיט אזא מין תשוקה![קב]

(ר' משה: ער שרייבט דארטן אז ער האט געזאגט דארט די תורה פון 'הניעור בלילה'!) **יא יא**[קג].

(ר' משה: זיי האבן זיך געהאלטן פאר ברסלב'ער חסידים?) **די עצות אויף צו מקיים צו זיין!**

אז רבי נתן איז געקומען אין יענע ערטער איז שוין געווען דארטן דער "ליקוטי תפילות"[קד]**. איז צוגעקומען איינער צו רבי נתן'ען: "דאם זענט איר דער איד וואם האט געמאכט די תפילות?!" - ער האט אים געקושט די פים.**

"דאם האט איר געמאכט די תפילות?! דאם זענט איר דער איד?!"

(השואל: עם איז געווען פון רבי אורי סטרעליסקער'ס מענטשן?) **יא, רבי אורי סטרעליסקער.**

אמונה פשוטה! דעם רבי'נס זאך איז דאך אזויפיל געווען 'תמימות' און 'אמונה פשוטה'; ביי זיי איז געווען די תמימות מערער, תמימות מיט אמונה פשוטה.

"אז מען לייגט אוועק דער כלי אויף א בהמה, שפילט זי דעם שיינעם ניגון"[קה]**.** (פארוואם פונקט אויף א בהמה?) **ווייל א בהמה וואלפט נישט אראפ דער כלי פון זיך. אז מען לייגט עם אוועק, ליגט עס, זי לאזט ליגן אויף זיך. אַן אנדערער גיט א שאקל, פאלט עס אראפ.**

(השואל: רבי אורי האט געקענט דעם רבי'ן?) **איך וויים נישט; ער איז געווען אין רבי'נס צייטן**[קו]**.**

[קב] עיין עלים לתרופה במכתב מיום ה' ואתחנן שנת ת"ר.

[קג] עיוי עלים לתרופה שם. [גם עיין שיש"ק (חדש) ח"ב, אות תס"ב].

[קד] עיין עלים לתרופה במכתב מיום ה' ואתחנן שנת ת"ר: גַּם **בִּבְרָאד** דִּבַּרְתִּי עִמָּהֶם כַּמָּה תּוֹרוֹת וְשִׂיחוֹת קְדוֹשׁוֹת וְנוֹרָאוֹת מְאֹד. וּמָסַרְתִּי לָהֶם סֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת **וְהַתְּפִלּוֹת**. **וְאַף שֶׁקְּצָתָם רָאוּ אוֹתָם מִכְּבָר**, אֲבָל כְּבָר עָבְרוּ יָמִים וְשָׁנִים שֶׁלֹּא רָאוּ אוֹתָם, וְהָרֹב לֹא רָאוּ אוֹתָם מֵעוֹלָם.

[קה] עיין סיפורי מעשיות, מעשה י"א מבן מלך ובן שפחה שנחלפו.

[קו] נסתלק לשמי מרום כ"ג אלול תקפ"ו.

וועו עם איז ארויס דער ליקוטי מוהר"ן, האט זיך עם דארטן געהערט. פלעגט ער זאגן דארטן תורה פאר זיינע מענטשן, (אמר:) "אורי אורי, וואם ווילסטו בילן, דער ליקוטי מוהר"ן איז שוין דא און דו ווילסט נאך זאגן תורה?!".

"אורי אורי, דו ביל שוין, דו ביל שוין, עם איז דא א ליקוטי מוהר"ן - און דו ווילסט נאך זאגן תורה?!".

[היינט איז שוין דער טאג אביסל קלענער, מען קען נישט לערנען מער ווי ביז פינעף, דארף מען קומען אהערצו נאך דריי אזייגער, פריער מיט א האלבע שעה].

רבי אורי סטרעליסקער איז געווען ביים חוזה אויך. (אחד הנוכחים: רבי שלום מבעלזא איז געווען זיין תלמיד).

נישט געוואלט טראכטן וועגן די קינדער

איך האב אזוי געהערט אז רבי אורי האט געהאט עפעם א חסיד א גרויסער ארעמאן, ער האט געהאט א שטוב מיט קינדער און טעכטער אין שידוכים, און זי פלעגט אים זייער זאגן: "פאר צום רבי'ן, בעט דעם רבי'ן דו דארפסט חתונה מאכן די קינדער, דו ביסט אַן ארעמאן, דו האסט נישט". וועו ער איז געקומען צום רבי'ן - צו רבי אורי'ן, האט ער אליץ פארגעסן צו בעטן ביי אים.

אז ער איז שוין אוועקגעפארן האט ער זיך דערמאנט - 'אוי, איך האב דאך נישט געבעטן!' ער האט אליץ פארגעסן. און זי פלעגט אים דערלאנגען...

עפעם איינמאל איז ער געקומען צו רבי אורי'ן, האט ער אויך פארגעסן, וועו ער איז אוועקגעגאנגען האט ער זיך דערמאנט און ער איז געקומען צוריק.

האט רבי אורי אים אזוי געזאגט: "איך קען דיר זאגן איין זאך: בשעת דו זאגסט 'ברוך שאמר' - 'ברוך מרחם על הבריות', זאלסטו אינזין האבן דיינע קינדער אויך!".

"רבי, דארט וועל איך אינזין האבן מיינע קינדער?! איך וויל נישט! איך וויל נישט!" - "וואם קען איך אים טוהן? ער וויל נישט, ער וויל נישט, וואם קען איך אים טוהן?!"[קז].

[קז] [עיין 'עשר צחצחות' בערכו אות י"ד].

"ער וויל נישט, איז וואס קען איך אים העלפן?!"

הכלל, מיר דארפן נאר רעדן פון דעם רבי'נס זאך, מען מעג יא אינזין האבן די קינדער, נאר אינזין האבן אויפן גוטן אופן, זיי זאלן נעמען גוטע שידוכים, נעמען תלמידי חכמים, זיין יראי ה'.

(ר' משה: וואס האט דער רבי געמיינט, רבי נתן שרייבט אין אבן העזר, אז דער רבי האט געזאגט 'פארוואס האט איר נישט אינזין אייערע קינדער?' רבי נתן ברענגט אין אבן העזר אין לקוטי הלכות קידושין ג' אות כ': וכמו שאמר רבינו ז"ל: **"אוי ואבוי, שאין אנו חושבין כלל בשביל בנינו ודורותינו"**; וואס האט ער געמיינט? מתפלל זיין אויף זיי? מחנך זיין?) **ביי וואס רעדט עם רבי נתן דארטן? "וואו וועלן מיר זיך אהינטוהן מיט אונזערע קינדער!?"**

'וואו וועלן מיר זיך פארבאהאלטן מיט אונזערע קינדער?!' - קענן אפיקורסות.

דו האסט דארטן אַן 'אבן העזר'? (קורא מבפנים:) **"אוי ואבוי, שאין אנו חושבין כלל בשביל בנינו ודורותינו איך להצילם ממים הזידונים הרעים האלה הרוצים לשטוף את העולם ח"ו".**

יא, דער רבי האט געזאגט: "וואו וועלן מיר זיך אהינטוהן מיט אונזערע קינדער?!" קענן אפיקורסות; "עם גייט אַן אפיקורסות[קח] **- וואו וועלן מיר זיך אהינטוהן מיט אונזערע קינדער?!"**

(אחד הנוכחים: יענער חסיד האט נישט געוואלט אינזין האבן פרנסה אינמיטן דאוועגן?) **יא, דאס** איז עפעס אנדערש. דער רבי מיינט דא נישט פרנסה, דער רבי מיינט דאך דא, ניצול ווערן פון די מים הזידונים פון אפיקורסות.

אין דער גאנצער וועלט איז געווארן א געוואלדיגע ירידה דורך די אפיקורסים. דער רבי רעדט דא וועגן די 'דורות'. עס איז געווען שיינע דורות, און די קינדער זענען געווארן - - א געוואלדיגער קלאפ האט דאס געגעבן. די אפיקורסים זענען געווען אזוי גיפטיג, האבן זיי מזיק געווען די קינדער, נישט אלעמען, אבער זיי האבן מזיק געווען.

[קח] עיין שיחות הר"ן אות ל"ה.

(ר׳ משה: אפילו ביי אונזערע לייט!) יא יא, דער רבי האט געזאגט: "וואו וועלן מיר זיך אהינטוהן מיט אונזערע קינדער?!".

ווייל די אלע קייסרים וואם זענען געווען (אין רוסלאנד), די קייסרים זענען געווען מאמינים, אבער די קאמוניסטן ימ"ש זיי זענען געווען אפיקורסים, א מלכות פון אפיקורסות, זיי האבן טאקע אפגעקלאפט אינגאנצן דער וועלט. דער פריערדיגער קייסער איז געווען א שונא אויף אידן - אבער ער איז געווען א גרויסער מאמין.

(השואל: דער לעצטער איז געווען א מאמין?) יא אוודאי, אין אלע שולן האט מען געמוזט מאכן א ׳מי שברך׳ שבת פארן קייסער, "הנותן תשועה למלכים", ער האט געגלויבט - אים מאכן א ׳מי שברך׳, ער פלעגט צאלן געלט פאר די שולן און מען האט אים געמאכט א ׳מי שברך׳. טאמער זאל דער חזן נישט מאכן קיין ׳מי שברך׳ און עס קומט אָן צו אים, האט מען געקענט אים געבן עטליכע יאר פארשיקן דערפאר.

און די אפיקורסים, רחמנא לצלן, ימח שמם, זיי האבן פאר׳סמ׳ט דער וועלט - די קאמוניסטן.

(קורא מבפנים חיי מוהר"ן בפרק להתרחק מחקירות אות תי"ז:) **"פעם אחת נשמע שהקיר"ה שלנו רוצה לגזור ח"ו כמה גזירות על ישראל (שקורין פונקטן). ונשמע או שגזירה אחת מהם הוא רוצה שיהיו ח"ו ישראל מוכרחין ללמד בניהם חכמות ולשונות. ואמר רבינו ז"ל שעל גזירה זאת צריכין לגזור תענית, ולצעוק ולזעוק להשי"ת יותר מעל כל הגזירות. כי גזירה זאת היא צרה גדולה מכל הצרות ורעות שבעולם, כי על ידי זה ח"ו מעבירין על דת לגמרי. כמו שרואין בחוש בעוונותינו הרבים, שכל מי שנכנם בדרך הזה יוצא מן הדת לגמרי. השי"ת יחום על עמו ישראל ויציל פליטה הנשארת מהם ומהמונם.**

"פעם אחת אמר רבינו ז"ל, אוי ואבוי שאין אנו חושבין כלל בשביל בנינו ודורותינו איך להצילם ממים הזידונים הרעים האלה הרוצים לשטוף את העולם ח"ו, שהם דרכי הלימודים הרעים של חכמות ולשונות ופילוסופיה המתפשטים עכשיו בעוונותינו הרבים וכו'".

❖ ❖ ❖

ענין של מסירת נפש אי אפשר לצוות

נו, דער אויבערשטער זאל רחמנות האבן, עם איז שוין אוועקגעגאנגען א וואך אין אלול, מיר זאלן אפהיטן דער מתנה טובה, אלול איז א מתנה טובה, עם איז אַן עת רצון, זאלן מיר אפהיטן די טעג, די טעג מיט די נעכט.

׳א מסירת נפש טאר איינער דעם צווייטן נישט זאגן!׳[קט]

(אחד הנוכחים: אבער מעורר זיין מעג מען דאך זיכער אז מען זאל בענקען צו דעם?) **יא, מען דארף אלע טאג בעטן דעם אויבערשטן. אבער אַן ענין, היימן אזא מין זאך, ווייל איינער וויל פארן, וויל ער אז אנדערע זאלן קומען מיט אים, דאם קען ער נישט טוהן, עם איז מסירות נפש היינט. נאר וואם דען, דו ווילסט, איז דאם דיין חשבון, אבער יענעם זאגן - ׳טוה אויך אזוי׳?! מען טאר נישט זאגן יענעם א זאך וואם האט א שייכות מיט מסירות נפש.**

[קט] מדובר כאן על נסיעה לאומאן לראש השנה בזמן שעוד שלטו הקומוניסטים.

בכדי להבין איזה ענין של מסירות נפש עמד מול עיניו של רבי לוי יצחק ראה במכתבו לידידו החסיד רבי צבי יוסף וואסילסקי ז"ל בספר תמימי דרך מכתב כ"ח: "ידידי היקר אודות הנסיעה הק' על ציון הקדוש מה אכתוב לך הוא ענין מסירות נפש ממש בפרט רוסיא, זה אינו יכולין ליתן עצה בזה, אפילו אדמו"ר זצ"ל בחייו הק' גם כן לא השיב על דבר שצריכין למסור נפשו. פה היה מעשה, איש א' מגבעתיים נסע לרוסיא והי' לו גם גם כן זה ענין כמו אצלך והוא כבר גר הרבה שנים בארץ הקודש, אף על פי כן לא עלינו ח"ו נתפס שם על הרבה שנים. השי"ת יוליך אותך בדרך האמת באופן שהכל יהא לטובה..." וראה עוד שם מכתב ל"א: "...תאמין לי ידידי היקר שלא כתבתי ח"ו מה שכתבתי רק כפי האמת שבלבי, אף שהייתי ב"ה הרבה פעמים על ציון הקדוש, רציתי מאד מאד להיות עוד על ציון הקדוש ולשפוך לבי לפני אדמו"ר זצ"ל, רק כפי שיודע אני שהם חיפשו אותי מאד בהרבה מקומות ירא אני מאד אפילו לחשוב מזה עד שיעזור השי"ת ויקויים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. אוי אוי רוסיא, שמי שנופל ח"ו בידם הוא מסוכן, הן בגשמיות סכנת נפשות ממש, והן ברוחניות כל היהדות שלו שלא יהא נבלע ח"ו במקומות האלו אפילו שם ישראל יהא נשכח ממנו, בשביל זה כתבתי דעתי השי"ת יעזור".

עיין גם שיחות הר"ן אות רי"ד: שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: כְּשֶׁאָדָם שׁוֹאֵל לְהַצַּדִּיק אִם לַעֲשׂוֹת דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מְסִירַת נֶפֶשׁ בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא רָאוּי לוֹ לְהָשִׁיב וּלְצַוּוֹת עָלָיו שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת. וְאַף עַל פִּי כֵן הַשּׁוֹאֵל אֵין צָרִיךְ לְקַיֵּם דְּבָרָיו. כֵּן שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ. עוֹד שָׁמַעְתִּי בְּעִנְיָן אַחֵר: כָּל מַה שֶּׁהַצַּדִּיק מְצַוֶּה לַעֲשׂוֹת צָרִיךְ לְקַיֵּם, רַק כְּשֶׁמְּצַוֶּה שֶׁלֹּא לִסַּע עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֲצִלּוֹ זֶה אֵין צָרִיךְ לְקַיֵּם.

(אחד הנוכחים: אויף ראש השנה דארף מען אפילו נישט פאלגן דעם רבין!?[קי]) **יא, יא; גוט, דארף יעדער איינער אליין פארשטיין - נישט איך זאל דיר זאגן. אבער אז דו פארשטייסט צו האבן מסירות נפש, דו ווילסט פארן קיין אומאן אויף ראש השנה - געזונטערהייט; ווער דארף ווייסן?! נאר איך זאל דיר זאגן 'טוה אזוי' - קען איך נישט, איך טאר דיר נישט זאגן.**

איך רעד נישט פון דער עצם זאך, אז איינער וויל טוהן, וועל איך אים גארנישט זאגן קיין דיעות, און אויב ער וועט מיך פרעגן - וועל איך נישט ענטפערן, וויל איך וויים נישט וואס צו ענטפערן.

און נאכאמאל, אז יענער פרעגט, איז דאך יענער אליין אויך מסופק, אז נישט וואלט ער דאך נישט געפרעגט; אז ער איז מסופק - זאל איך אים זאגן 'טוה'?!

דאם איז אזא מין עבודה, א גרויסע זאך איז עס! נאר זאגן יענעם 'טוה', קען איך נישט, און אז איך קען נישט - טאר איך נישט.

(אחד הנוכחים: וואס איז אנדערש, רבי נתן האט געזאגט צו רבי אהרן דער רב, אפילו דער רבי זאל אונז פארטרייבן מיט דרוקעס וואלטן מיר פון רבי'ן נישט אוועק!"?[קיא]) **יא, עס איז אַן אנדער זאך געווען, ער איז געווען ביים רבי'ן, ער האט מניעות, דאם איז גוטע מניעות - א רב, יא, אזעלכע מניעות... אזעלכע מניעות איז עפעס אנדערש; אבער היינט איז דאך אנדערש די זאך, רוסלאנד - 'ימח שמם'...**

[קי] עיין שיחות הר"ן ריי"ד; גם עיין חיי מוהר"ן אות ת"ו: וְעִנְיָן זֶה רָאִינוּ מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כַּמָּה פְּעָמִים, בִּפְרָט בְּעִנְיַן רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהָיוּ אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ לָהֶם מְנִיעוֹת מִלִּהְיוֹת אָצְלוֹ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ בְּעַצְמוֹ וְהֵשִׁיב לָהֶם שֶׁלֹּא יִהְיוּ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְהִתְחִילוּ לְהִתְעַקֵּשׁ, הֲלֹא שָׁמַעְנוּ מִכֶּם גְּדֹל הָאַזְהָרָה לִהְיוֹת אֶצְלְכֶם עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְעָשָׂה עַצְמוֹ כְּמַקְפִּיד עֲלֵיהֶם וְגָעַר בָּהֶם שֶׁלֹּא יְדַבְּרוּ יוֹתֵר, וְכֵן עָשׂוּ וְלֹא בָּאוּ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְאַף עַל פִּי כֵן אֲנַחְנוּ זָכִינוּ לִהְיוֹת רְגִילִים לַעֲמֹד לְפָנָיו. שָׁמַעְנוּ וְהֵבַנּוּ בְּרֻמְז וּבְפֵרוּשׁ שֶׁפְּנִימִיּוּת רְצוֹנוֹ אֵינוֹ נוֹחָה בָּזֶה כְּלָל, רַק הוּא מְכָרֵחַ לוֹמַר לָהֶם כָּךְ מֵחֲמַת שֶׁשּׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ עַל זֶה. וְיֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר, וּמְעַט מִזֶּה יִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר. וְכֵן הוּא נוֹהֵג לְדוֹרוֹת שֶׁכְּשֶׁשּׁוֹאֲלִין לְהָרַב וְהַמַּנְהִיג עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּעֵין מְסִירַת נֶפֶשׁ צָרִיךְ לְהָשִׁיב לָאו, אַף עַל פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ רְצוֹנוֹ שֶׁיִּמְסֹר נַפְשׁוֹ וִישַׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת. עַל כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב וּלְשַׁבֵּר הַמְּנִיעוֹת בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד לְבִלְי לִשְׁאֹל אוֹתוֹ בָּזֶה כְּלָל. וְעוֹד תָּבִין עִנְיָן זֶה בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים שֶׁמְּדַבְּרִים מֵעִנְיָנִים כָּאֵלֶּה וְהָבֵן מְאֹד.

[קיא] כמסופר באריכות בשיש"ק (חדש) ח"א, אות ר"ג, עיי"ש.

דער אויבערשטער זאל רחמנות האבן, משיח צדקנו זאל קומען, ער זאל צעברעכן דער קליפה, מען זעהט נישט ארוים קיין שום זאך אז די קליפה זאל (נכנע ווערן), די גאנצע וועלט ווייסט אז זיי זענען פאלשע מענטשן, ליגנערס, און זיי אליין ווייסן דאס אויך... דארטן אין גאנצן לאנד ווייסט מען דאס אויך - און עם האלט זיך! מיט וואס האלט זיך עס? דאס איז עפעס א מין 'רצועה מרדות לישראל'[קיב], עפעס א 'רצועה מרדות' פאר אלע אידן, און עם האלט זיך.

(אחד הנכחים: אבער זיי ווערן שוין אפגעשוואכט) **וועט האט זיי אפגעשוואכט?**

(אחד הנוכחים: אפשר פארקערט?) (אחד הנוכחים: זיי ווערן פארט צוביסלעך אויסגעוועפט, עם איז א רוח סערה, אבער עם הויבט שוין אָן יורד צו זיין) **נע... דער אויבערשטער זאל רחמנות האבן.**

ווי איז מען דאס זוכה צו זעהן?

מיר זענען היינט אזוי נאנט קיין אומאן; ווען עס זאל נאר זיין אז די קליפה זאל נכנע ווערן, קען מען ארויספארן ביינאכט נאך 'זכור ברית', און זאגן 'זכור ברית' נאך אין ירושלים, און גיין אין מקוה אריין נאך 'זכור ברית' און מיטנעמען קיין אומאן מיט זיך טלית ותפילין, ווייל דארטן איז אפשר נאך נישטא קיין מקוה, און אנקומען אינדערפרי און פארברענגען א שיינעם ראש השנה, און מוצאי יום טוב ארויספארן, און 'צום גדליה' זיין צוריק אין ירושלים - זאגן סליחות און שוין.

עם איז גארנישט קיין שוועריגקייט זאך, דריי שעה פליהט מען, און דריי שעה פליהט מען קריק און שוין. דער גאנצער עולם וואלט געווען דארטן.

מיר בעטן דעם אויבערשטן, 'עד ביאת משיח' זאל מען נאר צוברעכן דער קליפה, דאס איז דאך א קליפה חזקה, א קליפה וואס יעדער איינער ווייסט אז ס'איז גארנישט.

(רבי אברהם יצחק מערמלשטיין: דער אמת איז, דער קידוש השם וואלט געווען מורא'דיג גרויס, ווייל קיין שום חסידות טוהט אזא זאך נישט, אויסצאלן שוועריגקייטן) **ווען דאס זאל זיין, וואלט שוין נישט געווען קיין התנגדות אויך, וואלט שוין דאס התגלות געווען, עם וואלט נישט געווען קיין התנגדות, עם וואלט שוין גאר עפעס אנדערש געווען, ווען דאס זאל זיין...**

[קיב] עיין במדבר רבה יט, כ.

נאר דערווייל, וועדליג רבי אברהם רבי נחמנ׳ס האט געזאגט: "משיח צדקנו דארף מען האבן ער זאל צוברעכן דער קליפה!".

(ר׳ משה: אונזערע לייט האבן געזאגט אז מען וועט שטיין אין תור דארט!) אה, ביים רבינם ציון!

׳עם וועט זיין אמאל א צייט וואם עם וועט שטיין שוטרים, מען וועט נישט אריינלאזן צום ציון - נאר זאגן די צען קאפיטלעך תהלים, מער - נישט!׳.

(ר׳ משה: און דאם וועט זיין מסתמא פאר משיח וועט קומען) אזא מין צייט וועט זיין.

(השואל: וויער האט עס געזאגט - רבי אברהם ר׳ נחמן׳ס?) איך וויים נישט פונקטליך, אזוי האב איך געהערט, אז עס וועט אזוי זיין, עס וועט זיין אידישע שוטרים, זיי וועלן זאגן ׳ארוים׳ - וועלן אנדערע אריינגיין. עס וועלן שטיין טויזנטער אידן און באלד אריינגיין זאגן די צען קאפיטלעך תהלים.

❖

(עד כאן השיחה פרשת כי תצא תשל״ו; מכאן הוספנו משיחה בשנה אחרת)

דער אויבערשטער זאל העלפן עם זאל ווערן אפן די וועגן, מען זאל קענען.

היינט איז אזא מין עראפלאן דא, דער אויבערשטער זאל העלפן, עם וועט ווערן א וועלט, וועט מען קענען גיין אין מקוה אריין, אפזאגן סליחות ערב ראש השנה אין ירושלים, און פארן מיט אַן עראפלאן, און אנקומען ארום צוועלף-איינס אזייגער זיין אין אומאן, מיטנעמען מיט זיך אלעם, און דארטן זיין ראש השנה, און מוצאי ראש השנה ארויספארן, און סליחות (צום גדליה) שוין זאגן צוריק אין ירושלים.

דאם איז נישט קיין גרויסע זאך, היינט איז דאם פון די גרינגע זאכן, אז עס וועט זיין א וועלט איז דאם גארנישט, אין דריי שעה איז מען אין אומאן. אין אומאן איז דא א פליגשטייג.

(השואל: און א שופר?) דאם נעמט מען מיט מיט זיך.

אז עס איז פארהאן א וועלט, וועט מען אפגעבן אונזער שול אויך! מען וועט אפגעבן אונזער שול!

אלע וועלן פארן קיין אומאן, אלע! אלע וועלן פארן, אלע! 'כולם פה אחד'!

'ותחזינה עינינו'! 'ותחזינה עינינו'! ווי איז מען דאס זוכה צו זעהן?!

עם וועט זיין א געוואלד, מיר וועלן האבן אונזער שול; וועז די ימח שמו'ניקעם וועלן וועלן אוים, וועלן מיר האבן אונזער שול, דער אויבערשטער זאל העלפן.

על הטוב יזכרו ידידינו היקרים

שנטלו חלק ושותפות בהוצאת קונטרס זו

מו"ה ר' **צבי יוסף**
פיש הי"ו (וויליאמסבורג)

לרגל הכנסת בנו הבחור החשוב
נחמן לעותומ"צ למזל טוב

מו"ה ר' **יוסף זכרי'**
שוואַרץ הי"ו (וויליאמסבורג)

לרגל הולדת בנו
למזל טוב

בקשו רחמים מרובים עבור האברך
אלטר נפתלי בן-ציון בן **מינדל** לרפו"ש

ברכת מזל טוב לאהובי וידידי מו"ה ר' **שלמה זלמן שוואַרטץ** הי"ו (ירושלים - מלפנים מאנסי)
לרגל הולדת נכדתו אצל בנו בכורו למזל טוב
מינא: יוסף מענדל האס

היימישע שפילער פון אנשי שלומינו פאר אייערע שמחות
אפרים בערקאוויטש: 845-637-5489

לזכרון בהיכל ה'י

מו"ה **יצחק יעקב** ב"ר
מרדכי הלוי ע"ה
נלב"ע י"ד ניסן תשפ"ג

מרת **פיגא רבקה** בת
ר' **חיים צבי** ע"ה
נלב"ע ז' מנחם אב תשפ"ב

מרת **רוחמה שרה** בת
ר' **יצחק** ע"ה
נלב"ע י"ב שבט תשע"ט

ר' **מנחם מענדל**
ב"ר **יעקב יהושע** ע"ה

הרה"ק רבי **שבתי** בן
רבי **מאיר** ע"ה

רבי **שמואל מאיר** בן
רבי **אהרן משה** ע"ה

הרבנית **פריידא** בת
רבי **מרדכי** ע"ה

מו"ה **יעקב** ב"ר **שמואל הכהן** ע"ה
נלב"ע י"ג אייר תשפ"א

תהא נשמתם צרורה בצרור החיים

בס"ד

פניה נרגשת!

ברוב חסדי ה' זכינו בשנים האחרונות
לאוצר גדול של הקונטרסים "טעם זקנים"

וברוך ה' אשר כבר זכינו להוציא לאור
"מאה שישים ושלש" קונטרסים, שהם:

- "מאה שישים ושלש" קונטרסים מלאים בהירות בדעת רבינו הקדוש זי"ע
- "מאה שישים ושלש" קונטרסים מלאים 'טעם' וחן של אמת
- "מאה שישים ושלש" קונטרסים מלאים התחזקות והתעוררות
- "מאה שישים ושלש" קונטרסים מלאים שיחות וסיפורים מדור הקודם, וכו' וכו'
- "מאה שישים ושלש" קונטרסים אשר כל קונטרס וקונטרס יש בו אור מה שאין בחבירו

וברוך ה', הביקוש של הצמאים לדבר ה' הולך וגובר,
ואנו רוצים ומקוים להמשיך ולהוציא לאור באופן קבוע
ומסודר בסייעתא דשמיא כמו שהיה בשנים הקודמות

אך דא עקא, שבתקופה האחרונה
נאלצנו לצמצם ההוצאה לאור כי אם
לפרקים מזמן לזמן, והחסרון היה
מורגש, והכל רק מחמת חסרון ממון

על כן אנו פונים בזה לכל מי שלבו חם בקרבו, ומבין התועלת הגדול לחסידי ברסלב בכלל, ולכל אחד ואחד בפרט, שיטה אוזן לקריאת מוהרנ"ת ז"ל בצוואתו האחרונה שנהיה חזקים ברצון ממון וטירחא. ויטול חלק ושותפות בעול הוצאות המכון בכדי שלא יפסק המעיין ח"ו ושנוכל להמשיך העבודת הקודש

יוסף מענדל האס - יו"ר המכון
1845.200.0443
ארה"ק: 072-257-3456